

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej
w Krakowie

ul. Piastowska 32, 30-070 Kraków

tel./fax: +48 12 422 06 36

e-mail: biuro@rops.krakow.pl

www.rops.krakow.pl

Małopolski Ośrodek Koordynacji Ekonomii Społecznej – etap II

Monitoring współpracy małopolskich gmin i powiatów z podmiotami ekonomii społecznej w 2018 r.

Raport z badań.

Spis treści

Wstęp	4
Metodologia i analiza wyników badania	4
Populacja badania	4
Responsywność	4
Technika badawcza.....	4
Realizacja	4
Schemat analizowanych obszarów.....	5
Analiza i prezentacja danych	5
Najważniejsze wnioski i rekomendacje	5
Współpraca gmin i powiatów z PES (obszary i formy współpracy, potencjał PES).	5
Ekonomia społeczna w dokumentach strategicznych i programach gmin i powiatów.....	7
Klauzule społeczne w zamówieniach publicznych.....	8
Szczegółowe wyniki badań.	9
Informacje o analizowanych jednostkach.	9
Współpraca gmin i powiatów z PES (obszary i formy współpracy, potencjał PES).	10
Obszary współpracy JST z PES	10
Formy współpracy z PES	13
Zakres i zadowolenie ze współpracy z różnymi rodzajami podmiotów ES.....	17
Potencjał lokalnych PES w obszarze świadczenia usług społecznych i rozwoju lokalnego.	18
Ekonomia społeczna w dokumentach strategicznych i programach gmin i powiatów.....	21
Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych.....	21
Strategia Rozwoju Lokalnego	23
Roczny Program Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi.....	24
Środki finansowe przeznaczone przez JST na realizację rocznego programu współpracy.....	25
Inicjatywa lokalna, fundusz sołecki, budżet obywatelski oraz klauzule społeczne w zamówieniach publicznych.....	27
Inicjatywa lokalna	27
Fundusz sołecki.....	29
Budżet obywatelski	30
Klauzule społeczne	31
Załącznik	32
Kwestionariusz ankiety 2018 r.....	32

WYKAZ UŻYWANYCH SKRÓTÓW

CAWI – wywiad przez Internet, prowadzony za pomocą udostępnienia respondentom kwestionariusza internetowego (*Computer Assisted Web Interviewing*)

CIS – Centrum Integracji Społecznej

ES – Ekonomia Społeczna

JST – jednostka samorządu terytorialnego

KIS – Klub Integracji Społecznej

NGO – Organizacje pozarządowe (*non-governmental organisation*)

Organizacja – Organizacja pozarządowa

OSP – Ochotnicza straż pożarna

OWES – Ośrodek wsparcia ekonomii społecznej

PES – Podmiot ekonomii społecznej

PS – Przedsiębiorstwo społeczne

ROPS – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie

RPW – Roczny plan współpracy z organizacjami pozarządowymi

SRL – Strategia rozwoju lokalnego

SRPS – Strategia rozwiązywania problemów społecznych

ZAZ – Zakład Aktywności Zawodowej

WTZ – Warsztat Terapii Zajęciowej

SPSS - Statistical Package for the Social Sciences

Wstęp

W I kwartale 2019 roku już po raz siódmy rozpoczęto badanie diagnozujące poziom współpracy jednostek samorządu terytorialnego z podmiotami ekonomii społecznej w Małopolsce. Tym razem dane dotyczą 2018 roku.

Wyniki badania przedstawione zostały w trzech głównych rozdziałach. Pierwszy – najbardziej obszerny – koncentruje się na charakterystyce współpracy z PES. Opisane zostały w nim zagadnienia dotyczące m.in. typów podmiotów, z którymi współpraca jest nawiązywana, obszarów, w których ma miejsce, jej form czy zadowolenia z efektów podejmowanych działań. Drugi rozdział dotyczy strategicznych działań w ramach organów samorządowych, takich jak opracowywanie planów współpracy czy uwzględnianie stosownych zapisów w dokumentach strategicznych jednostki. Ostatni rozdział odnosi się do korzystania przez JST z takich narzędzi aktywizacji mieszkańców jak: inicjatywa lokalna, fundusz sołecki, budżet obywatelski oraz wąskiego, ale istotnego zagadnienia powszechności stosowania klauzul społecznych w zamówieniach publicznych, znajomości ich zasad i powodów, dla których to narzędzie nie jest wykorzystywane w praktyce większości jednostek samorządowych.

Szczegółowe wyniki badania poprzedzone zostały streszczeniem najważniejszych wniosków i wynikających z nich rekomendacji oraz kluczowych informacji w zakresie metodologii przeprowadzonego badania.

W tym miejscu, serdecznie dziękujemy wszystkim pracownikom gmin miejskich, miejsko-wiejskich i wiejskich oraz powiatów, którzy zgodzili się wziąć udział w badaniu i przyczynili się do budowania rzetelnego obrazu współpracy małopolskich jednostek samorządu terytorialnego z podmiotami ekonomii społecznej.

Metodologia i analiza wyników badania

Populacja badania

Badaniem objęto wszystkie jednostki samorządu terytorialnego na poziomie gmin i powiatów z terenu Małopolski czyli 182 gminy oraz 19 powiatów ziemskich.

Responsywność

W badaniu wzięły udział 162 jednostki samorządu terytorialnego, w tym 145 gmin (80% wszystkich gmin) oraz 17 z 19 powiatów. Łącznie w VII edycji badania udało się pozyskać odpowiedzi od 80,6% populacji gminnych i powiatowych jednostek samorządu terytorialnego (JST).

Technika badawcza

Dane zbierane były za pomocą ankiety internetowej (CAWI) dostępnej pod adresem: <http://www.monitoring.es.malopolska.pl/>

Realizacja

Badanie zostało skierowane do pracowników Urzędów Gminy/Miasta i Starostw lub jednostek organizacyjnych odpowiedzialnych za współpracę z organizacjami pozarządowymi. Dane teleadresowe, w tym adresy e-mail zostały pozyskane z Biuletynu Informacji Publicznej, aktualizowane poprzez rozmowy telefoniczne lub weryfikację adresu na stronie internetowej JST.

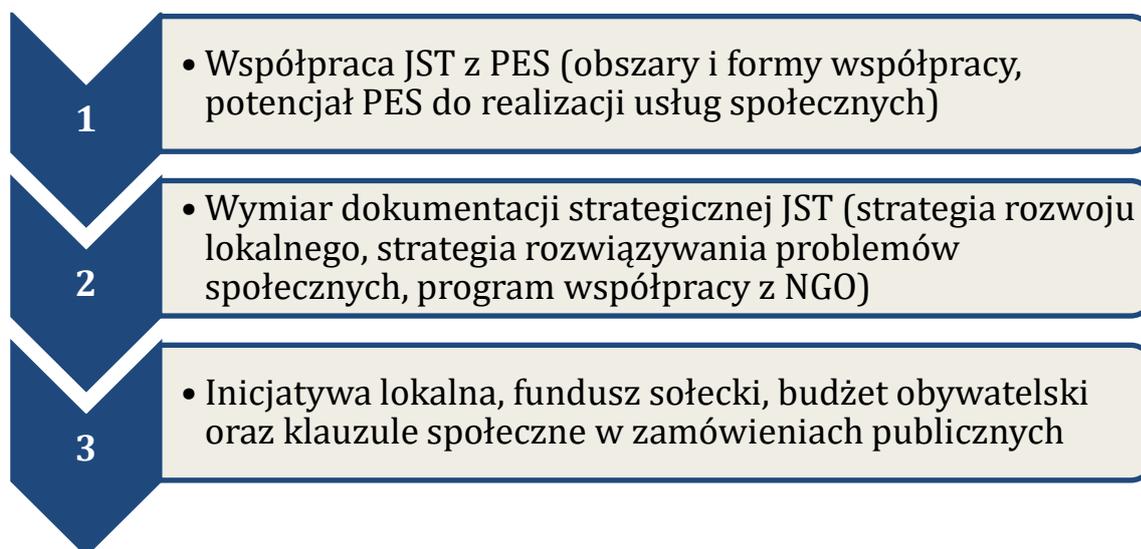
Badanie CAWI realizowane było od marca do kwietnia 2019 r.

Schemat analizowanych obszarów

Dla większej przejrzystości dokumentu, wyniki badania przedstawione zostały w podziale na 3 główne obszary badawcze. Podział ten odzwierciedla strukturę kwestionariusza wykorzystanego w procesie gromadzenia danych. Poniższy schemat prezentuje podział i kolejność analizy poszczególnych bloków.

Schemat 1 Obszary analizy badania

Źródło: Opracowanie własne.

Analiza i prezentacja danych

Analiza danych została przeprowadzona z wykorzystaniem narzędzia do statystycznej analizy danych SPSS.

W związku z tym, że nie wszystkie badane JST wypełniły ankietę w całości, przy charakterystyce wyników odnośnie każdego z obszarów pod wykresem umieszczono liczbę podmiotów (N), które udzieliły odpowiedzi na dane pytanie.

Przy podawaniu informacji o rozkładach odpowiedzi na poszczególne pytania zawarte w ankiecie, przyjęto zasadę:

- podawanie wartości procentowej przy charakteryzowaniu ogółem badanych podmiotów oraz gmin wiejskich i miejsko-wiejskich, np.: *94 % badanych JST podjęła działania z organizacjami pozarządowymi lub innymi PES*
- podawanie liczebności w przypadku analizy dla powiatów i gmin miejskich (z powodu niewielkiej populacji badanej), np.: *7 z 12 gmin miejskich zarezerwowała środki na realizację budżetu obywatelskiego*.

Najważniejsze wnioski i rekomendacje

Współpraca gmin i powiatów z PES (obszary i formy współpracy, potencjał PES).

1. Tylko w 7 ze 162 badanych JST stworzone zostało osobne stanowisko ds. współpracy z NGO i innymi podmiotami społecznymi; poza tym za współpracę z PES odpowiedzialne są osoby z różnych działów i na różnych stanowiskach. Zauważyć można, że współpraca z podmiotami ekonomii społecznej mniej związana jest z organizacjami jako takimi, a raczej z pewnymi dziedzinami kojarzonymi jako ich atrybut typu: sport, kultura, edukacja i sprawy społeczne. Drugim sposobem „zakwalifikowania” współpracy z PES jest przydzielenie jej do referatów zajmujących się pozyskiwaniem funduszy, promocją czy rozwojem gminy. Niesie to zagrożenie „zaszufladkowania” całej sfery ES w jednym dziale (np. sportu lub pomocy społecznej) i niedostrzegania jej funkcji w bardziej interdyscyplinarny sposób.
2. 6% badanych JST (9 gmin wiejskich i 1 miejska) nie podjęło współpracy z PES w 2018 r. z powodu „braku PES na terenie gminy”. Pogłębione badanie danych zastanych (rejestrów, stron BIP, itp.) pokazuje, że w zdecydowanej większości tych JST znajdują się organizacje pozarządowe. Można zatem postawić kilka hipotez wyjaśniających zaznaczone odpowiedzi (wykluczyć należy pomyłkę, gdyż były dwa pytania o współpracę i powód jej braku). Pierwsza hipoteza mówi o nieznanomości lokalnych organizacji przez osoby wypełniające ankietę (jak zaznaczono wcześniej, NGO i inne podmioty społeczne są przypisane do bardzo różnych stanowisk i działów). Druga hipoteza zakłada, że nastąpiło nieporozumienie związane z niezrozumieniem pytania – pytano bowiem o współpracę z podmiotami ekonomii społecznej i pomimo tego, że dokładanie wyjaśniono definicję PES i formy prawne zaliczane do tej kategorii, osoba, która przykładowo współpracuje z ochotniczymi strażami pożarnymi nie potraktowała ich jako stowarzyszenia, a co za tym idzie PES właśnie. Niemniej jednak warto położyć nacisk na prowadzenie działań edukacyjnych na temat ekonomii społecznej wśród pracowników w samorządach lokalnych.
3. Najpopularniejsze obszary współpracy JST z PES nieodmiennie od lat dotyczą sportu, kultury i sztuki, pomocy społecznej oraz edukacji i wychowania. Najrzadziej współpraca JST z PES odbywa się w obszarze rynku pracy/aktywizacji zawodowej, animowania działań lokalnych oraz w obszarze ochrony środowiska. Czy można te dziedziny wypromować w JST jako istotne obszary współpracy z PES?
4. Trzema najbardziej popularnymi formami finansowej i pozafinansowej współpracy JST i PES w 2018 roku było: wspieranie PES w realizacji zadań publicznych wraz z udzielaniem dotacji na finansowanie realizacji tych zadań (82%), wzajemne informowanie się o planowanych działaniach (71%), konsultacje projektów aktów normatywnych dotyczących sfery zadań pożytku publicznego (67%). Najrzadziej w 2018 r. JST wspierało PES poprzez regranting (4% JST), udzielanie pożyczek oraz gwarancji (12% JST), choć w tych dwóch przypadkach widać na przestrzeni lat powolny przyrost liczby gmin¹, które zaczęły stosować te dwie formy współpracy. Te dwie ostatnie formy zakładają istnienie organizacji, które a) są zdolne operować środkami publicznymi w celu ich dystrybucji do mniejszych podmiotów społecznych, b) korzystają z zewnętrznych źródeł finansowania swoich działań i rozwoju i gmina może je wesprzeć gwarancją lub pożyczką. Z badań prowadzonych od 2012 roku wynika, że w gminach następuje powolna zmiana w kierunku wspierania PES w zdobywaniu „samodzielności” i profesjonalizacji działań..
5. Podmiotami, z którymi najrzadziej współpracowały małopolskie gminy i powiaty w 2018 roku (ponad 70% JST nie podjęła wspólnych działań) były: zakłady aktywności zawodowej (ZAZ),

---

¹ Badane powiaty nie udzielają pożyczek, gwarancji oraz nie stosują regrantingu.

spółki non – profit, centra integracji społecznej, kluby integracji społecznej, spółdzielnie socjalne oraz ośrodki wsparcia ES (OWES). O ile w części gmin może brakować ww. podmiotów, o tyle dziwi tak wysoki odsetek JST, które nie miały kontaktu z OWES.

6. W minimum 50% gmin (wszystkich typów) oraz powiatów występują podmioty mające w ofercie organizację czasu wolnego, zajmujące się kulturą, sztuką i tradycją oraz dbające o bezpieczeństwo mieszkańców. Są to najpopularniejsze formy oddolnej inicjatywy mieszkańców zwłaszcza na terenach wiejskich. Trend ten prawdopodobnie zostanie dodatkowo wzmocniony poprzez przyjętą w listopadzie 2018 r. Ustawę o kołach gospodyń wiejskich i możliwość zdobywania dofinansowania do ich działalności pod warunkiem zarejestrowania organizacji (w 2019 r. 40 mln zł). Również jednostki ochotniczych straży pożarnych mogą liczyć w 2019 roku na podobną kwotę dotacji wyasygnowaną przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji (44 mln zł). Rolą JST jest niewątpliwie wesprzeć omawiane podmioty informacją i pomocą w przygotowaniu niezbędnych formalności dla pozyskania dostępnych środków.
7. Najmniej lokalnych organizacji ma zasoby do tego by świadczyć usługi specjalistyczne, np. poradnictwo prawne i opiekę medyczną (PES tego typu dostępne są w ok. ¼ JST, na szerszą skalę tylko w powiatach i gminach miejskich). Jeszcze mniej popularnym obszarem działania PES, według badanych pracowników JST, jest rozwój przedsiębiorczości (19% JST posiada na swym terenie PES o takim profilu). Wyraźnie widać, że mniej powszechne są PES, które wymagają od swych członków/pracowników specjalistycznej wiedzy, a bardziej popularne takie, które angażują „zwykłych” członków społeczności lokalnych do aktywności na rzecz gminy (sport, kultura i sztuka, w tym kulinaria oraz bezpieczeństwo).

Ekonomia społeczna w dokumentach strategicznych i programach gmin i powiatów.

1. 46% JST przewidziało współpracę z PES w rozwiązywaniu konkretnych problemów społecznych w lokalnej strategii rozwiązywania problemów społecznych. Bardzo liczna w tegorocznym badaniu była kategoria odpowiedzi świadczących o braku wiedzy na temat współpracy z PES w SRPS (34%). Jak co roku pojawia się w tym miejscu rekomendacja by pracować z gminami i powiatami w zakresie włączania ES do lokalnej polityki, zwłaszcza w obszarze pomocy społecznej. Pomocny może się okazać ogólnopolski projekt pn. „STRATEGOR. Opracowanie narzędzia do programowania strategicznego w obszarze przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu na poziomie lokalnym dla jednostek samorządu terytorialnego”, w którym obszar współpracy z PES na rzecz rozwiązywania problemów społecznych powinien zostać włączony.
2. Ponieważ ekonomia społeczna, jak sama nazwa wskazuje, integruje obszar społeczny i ekonomiczny, co roku badamy ile JST przewidziało współpracę z PES w konkretnych przedsięwzięciach na rzecz rozwoju gminy/powiatu. Odpowiedzi na to pytanie były podobne jak w przypadku strategii rozwiązywania problemów społecznych – 40% JST przewidziało udział PES w rozwoju lokalnym, 32% nie wie czy takie zapisy znalazły się w lokalnej strategii, 15% deklaruje brak omawianych zapisów, a 13% brak aktualnej strategii.
3. Roczny program współpracy z organizacjami pozarządowymi powinien dotyczyć szerokiego spektrum organizacji społecznych, uwzględniać różnorodne formy współpracy samorządu z organizacjami (finansowe i niefinansowe) i powstawać w trybie konsultacji społecznych. Tworzenie tego dokumentu ma zatem szanse wzmocnić lokalne podmioty ekonomii społecznej

i stać się elementem nawiązywania współpracy ww. z JST. Cieszy zatem informacją, że 86% badanych JST w rocznych programach współpracy przewidziało działania wspierające rozwój istniejących w gminie/powiecie PES (poprzez wsparcie finansowe i/lub pozafinansowe).

4. Przeciętny samorząd przeznaczył w 2018 r. około 530 tys. zł na realizację rocznego programu współpracy z NGO, przy medianie wynoszącej 135 tys. zł. Należy jednak zaznaczyć, że kwoty te bardzo znacząco różnią się w zależności od wielkości i zamożności gminy oraz potencjału lokalnych PES.
5. Wyniki badań świadczą o tym, że inicjatywa lokalna nie jest popularnym instrumentem w małopolskich samorządach. Zaledwie w 15% badanych JST został złożony minimum jeden wniosek o jej realizację. Trudno jednak powiedzieć czy powodem tego jest małe zainteresowanie mieszkańców i organizacji tym instrumentem czy brak zainteresowania samorządu wspieraniem tego typu aktywności. Relatywnie częściej wnioski o inicjatywę lokalną składane były w 2018 r. w gminach miejskich, w których większy nacisk kładzie się na animację lokalną, wspieranie ruchów sąsiedzkich i oddolnych, niewielkich inicjatyw, co może prowadzić właśnie do większej aktywności obywatelskiej.
6. Kolejnym przejawem działań JST na rzecz pobudzania aktywności obywatelskiej jest przeznaczenie przez 16% badanych JST (przede wszystkim gmin miejskich i miejsko-wiejskich) środków na organizację budżetu obywatelskiego.

Klauzule społeczne w zamówieniach publicznych

1. Od dłuższego czasu promowane są w Polsce społecznie odpowiedzialne zamówienia publiczne, które mają na celu wsparcie w dostępie do zleceń podmioty zatrudniające osoby oddalone od rynku pracy. Od wielu lat badania realizowane przez ROPS pokazują jednak znikome zainteresowanie tym mechanizmem w małopolskich JST. W 2018 roku w Małopolsce tylko 15 JST zdecydowało się na wprowadzenie zapisów o klauzuli społecznej do dokumentacji przetargowej, co stanowi 10% badanych gmin i powiatów. W tym roku głównym powodem, dla którego JST nie stosowało klauzul społecznych był brak wykonawców mogących skorzystać z klauzuli społecznej. Pojawiło się też bardzo dużo odpowiedzi świadczących o braku wiedzy dlaczego w JST nie zastosowano klauzul społecznych.

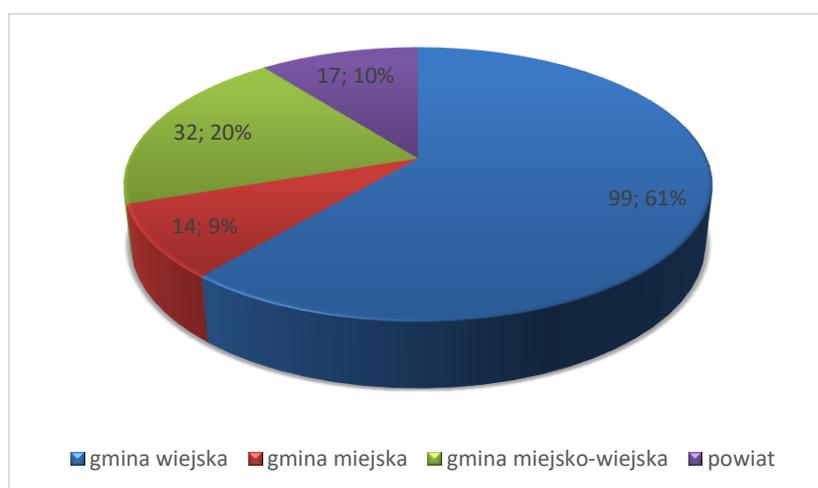

Szczegółowe wyniki badań.

Informacje o analizowanych jednostkach.

Spośród 162 jednostek samorządu terytorialnego, które wzięły udział w badaniu, 145 stanowiły gminy, w tym 99 gminy wiejskie (ze 121), 32 gminy miejsko-wiejskie (z 47) oraz wszystkie gminy miejskie (14). W badaniu udział wzięło też 17 z 19 powiatów.

Wykres 1. Struktura jednostek samorządowych, które wzięły udział w badaniu.

N = 162

Odrębne stanowisko pełnomocnika ds. organizacji pozarządowych, według deklaracji badanych, znajduje się tylko w 7 JST². W pozostałych jednostkach, na pytanie, jaki inny pracownik zajmuje się współpracą z NGO, odpowiedzi były zróżnicowane i obejmowały kompetencje niemal wszystkich działów i stopni awansu (od asystentów przez referentów, inspektorów po kierowników referatów, a nawet dyrektorów wydziałów i zastępców wójta/burmistrza). Najczęściej był to jednak:

- pracownik z działu promocji,
- pracownik z działu kultury fizycznej i sportu,
- pracownik z działu spraw społecznych lub z ośrodka pomocy społecznej,
- pracownik z działu kultury,
- pracownik z działu edukacji,
- pracownik z działu pozyskiwania funduszy,
- sekretarz gminy.

Wniosek jaki można wysnuć z powyższych danych jest taki, że współpraca z podmiotami ekonomii społecznej mniej związana jest z organizacjami jako takimi, a raczej z pewnymi dziedzinami kojarzonymi

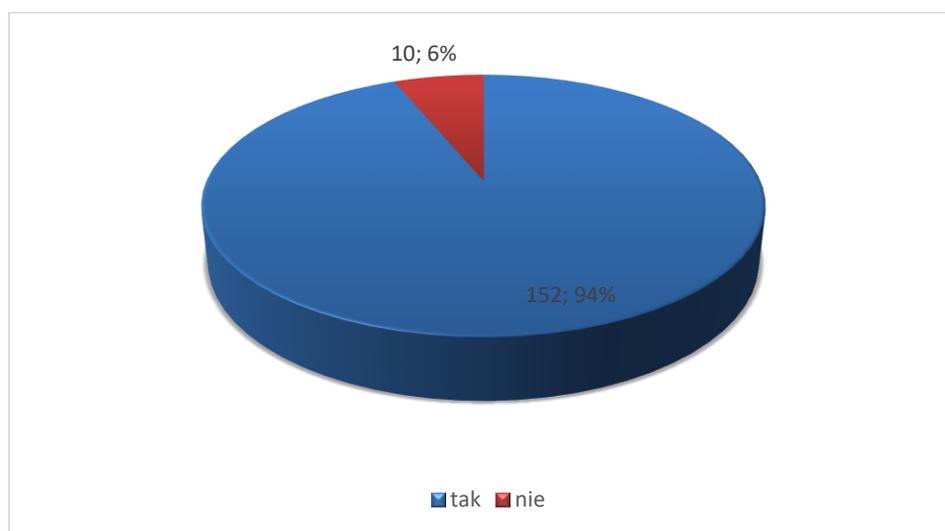
² W 2 gminach miejskich, 2 gminach wiejskich, 2 powiatach i 1 gminie miejsko-wiejskiej.

jako ich atrybut, typu: sport, kultura, edukacja i sprawy społeczne. Drugim sposobem „zakwalifikowania” współpracy z PES jest przydzielenie jej do referatów zajmujących się pozyskiwaniem funduszy, promocją czy rozwojem gminy.

Współpraca gmin i powiatów z PES (obszary i formy współpracy, potencjał PES).

Czy małopolskie JST współpracowały z PES w 2018 r.? Odpowiedź jak co roku jest pozytywna – 94 % czyli 152 ze 162 badanych podjęła działania z organizacjami pozarządowymi lub innymi PES. Należy zaznaczyć również, że w 2018 r. 9 gmin wiejskich i 1 miejska nie podjęły współpracy z powodu „braku PES na terenie gminy”.

Wykres 2. Współpraca JST z podmiotami ekonomii społecznej (przynajmniej jednym).

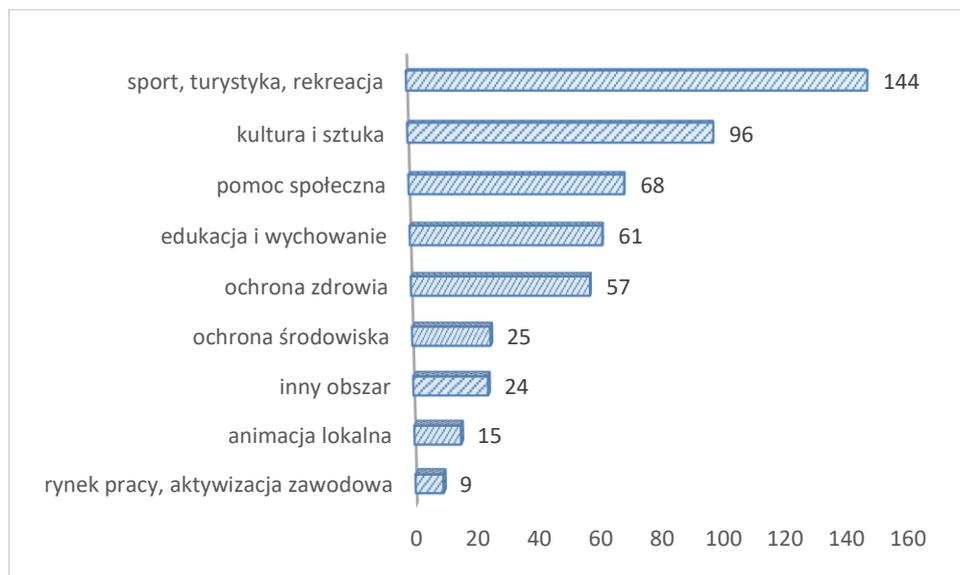
N = 162

Obszary współpracy JST z PES

Jak co roku, tak i w ostatnim badaniu, współpraca JST z PES odbywała się najczęściej w obszarze sportu, turystyki i rekreacji. Wskazało na ten obszar 144 JST, które zaznaczyły, że współpracowały z PES w 2018 roku (ze 152). Ranking kolejnych najpopularniejszych obszarów współpracy nieodmiennie od lat układa się tak samo: na drugim miejscu znajduje się obszar współpracy związanej z kulturą i sztuką (w tym roku 96 wskazań), następnie pomoc społeczna (68 wskazań), edukacja i wychowanie (61) i ochrona zdrowia (57 wskazań). Różnice w ww. obszarach między badaniem z roku 2017 i 2018 są minimalne (+/- 3 JST między ostatnimi latami).

Najrzadziej współpraca JST z PES odbywa się w obszarze rynku pracy/aktywizacji zawodowej (9 JST), animowania działań lokalnych (15 JST) oraz w obszarze ochrony środowiska (25 JST). Tu również widać podobieństwo między wynikami badań w perspektywie dwóch ostatnich lat.

Wykres 3. Obszary współpracy gmin i powiatów z PES w 2018 r.

N=152, odpowiedzi nie sumują się do N, gdyż można było zaznaczyć kilka obszarów

JST w dużej mierze wskazują też „inny obszar” (24 JST). Odpowiedzi w tej kategorii stanowiły uszczegółowienie pojemniejszych kategorii z kafeterii, np. „pomoc społeczna” i obejmowały przede wszystkim politykę senioralną, wsparcie dla osób niepełnosprawnych, profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych. Pojawiły się też wskazania współpracy w zakresie rewitalizacji, rozwoju przedsiębiorczości, wsparcia NGO czy powołania spółdzielni socjalnej.

Czy istnieją różnice pomiędzy obszarami współpracy z PES w zależności od typu JST? Dla wszystkich jednostek samorządu terytorialnego sport, rekreacja i turystyka są ważnym i wykorzystywanym przez niemal wszystkie gminy i powiaty obszarem współpracy. Poza ww. obszarem można dostrzec pewne subtelne różnice.

Dla powiatów najczęściej wybieranym obszarem współpracy (poza sportem, turystyką i rekreacją) była kultura i sztuka (15 z 17) i pomoc społeczna (13 z 17). Więcej niż połowa powiatów współpracuje z PES w dziedzinie zdrowia oraz edukacji i wychowania.

Gminy miejskie w porównaniu z innymi typami JST relatywnie często współpracują w zakresie ochrony zdrowia, pomocy społecznej oraz edukacji i wychowania. Oczywiście sport i kultura są „obowiązkowymi” pozycjami współpracy z PES. To czym się wyróżniają gminy miejskie to współpraca więcej niż 1/3 z nich w obszarze animacji lokalnej oraz w innych niewymienionych w kafeterii dziedzinach. Od lat nieodmiennie gminy miejskie cechuje największa różnorodność obszarów współpracy z PES.

Gminy miejsko – wiejskie relatywnie najczęściej (poza sportem) wskazują jako obszar współpracy z PES kulturę i sztukę (71% gmin tego typu), zapraszają też PES do działań w obszarze edukacji i wychowania (61%) oraz pomocy społecznej (48%). W obszarze edukacji i wychowania widać wzrost liczby tego typu gmin o ponad 20% na przestrzeni ostatnich dwóch lat (z 39% w 2017 r. do 61% w 2018 r.).

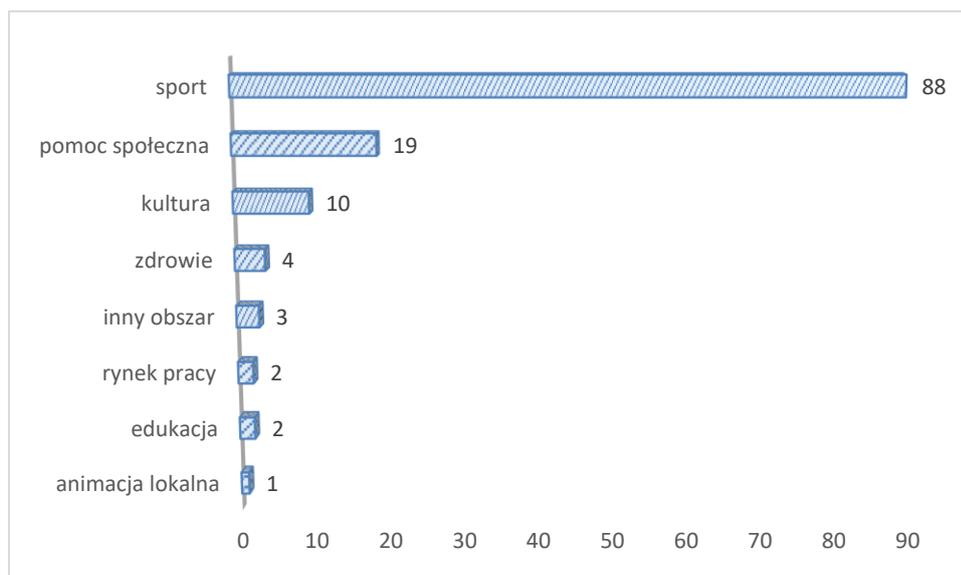
Gminy wiejskie współpracują z PES zdecydowanie najczęściej w obszarze sportu (94%), następnie kultury i sztuki (53%). Po tych dwóch kategoriach pojawia się duża luka procentowa, po której następuje pomoc społeczna z 36% udziałem gmin, które w tej dziedzinie nawiązują współpracę z PES. Pozostałe obszary są zdecydowanie słabo zagospodarowane.

Tabela 1. Zależność pomiędzy typem JST a obszarami współpracy z PES.

	gmina wiejska		gmina miejska		gmina miejsko-wiejska		powiat	
	Liczebn.	% z N w kolumnie	Liczebn.	% z N w kolumnie	Liczebn.	% z N w kolumnie	Liczebn.	% z N w kolumnie
kultura i sztuka	47	53%	12	92%	22	71%	15	88%
sport, turystyka, rekreacja	84	94%	13	100%	30	97%	17	100%
edukacja i wychowanie	25	28%	8	62%	19	61%	9	53%
ochrona zdrowia	22	25%	10	77%	15	48%	10	59%
pomoc społeczna	32	36%	8	62%	15	48%	13	76%
ochrona środowiska	8	9%	4	31%	8	26%	5	29%
rynek pracy, aktywizacja zawodowa	5	6%	1	8%	0	0%	3	18%
animacja lokalna	3	3%	5	38%	6	19%	1	6%
inny obszar	12	13%	5	38%	6	19%	1	6%

W badaniu poproszono o wskazanie priorytetowego, jednego obszaru współpracy dla gmin i powiatów, na który przeznaczono najwięcej środków finansowych w 2018 r. Również w tym przypadku priorytetowym obszarem współpracy z PES był sport, turystyka i rekreacja wskazywane na pierwszym miejscu przez wszystkie typy JST. Warto zwrócić jednak uwagę, że nieco zmienił się ranking w stosunku do poprzedniego pytania – na drugim miejscu znalazła się bowiem pomoc społeczna (dla 19 JST najważniejszy obszar współpracy), dopiero na trzecim kultura (10 JST). Pozostałe obszary zaznaczone były marginalnie. Najbardziej różni się w takim ujęciu powiat kładąc nacisk (i środki finansowe) w pierwszej kolejności na pomoc społeczną.

Wykres 4. Obszary współpracy, na które przeznaczono najwięcej środków finansowych w 2018 r.

N=129

Formy współpracy z PES

Współpraca jednostek samorządu terytorialnego z podmiotami ekonomii społecznej może odbywać się w różnych formach. Część z nich wymieniona jest w art. 5 Ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie³. Poniżej przedstawiamy wszystkie formy współpracy, o które pytaliśmy w tegorocznym badaniu. Możliwe było zaznaczenie kilku odpowiedzi z kafeterii:

1. Powierzenie PES realizacji zadań publicznych wraz z udzieleniem dotacji na finansowanie ich realizacji;
2. Wspieranie PES w realizacji zadań publicznych wraz z udzieleniem dotacji na finansowanie ich realizacji;
3. Wzajemne informowanie się o planowanych kierunkach działalności;
4. Konsultacje z PES projektów aktów normatywnych dotyczących sfery zadań pożytku publicznego;
5. Utworzenie/kontynuowanie prac wspólnych zespołów o charakterze doradczym i inicjatywnym, złożonych z przedstawicieli PES oraz przedstawicieli właściwych organów administracji publicznej;
6. Umowy partnerstwa w celu wspólnej realizacji projektów;
7. Udzielanie wsparcia lokalowego na preferencyjnych warunkach (np. użytkowanie, najem lub dzierżawa w drodze bezprzetargowej lub po cenach niższych niż rynkowe);
8. Udzielanie pożyczek, gwarancji, poręczeń dla PES na realizację zadań w sferze pożytku publicznego;
9. Współpraca z PES w formie regrantingu (forma dodana w tegorocznej edycji badania);
10. Wsparcie organizacyjne – merytoryczne dla PES (np. punkt poradnictwa dla NGO).

³ z dnia 23 kwietnia 2003 roku z późn. zm. (Dz. U. 2003 nr 96 poz. 873).

W jakich finansowych i pozafinansowych formach współpracowały ze sobą JST i PES w 2018 roku?

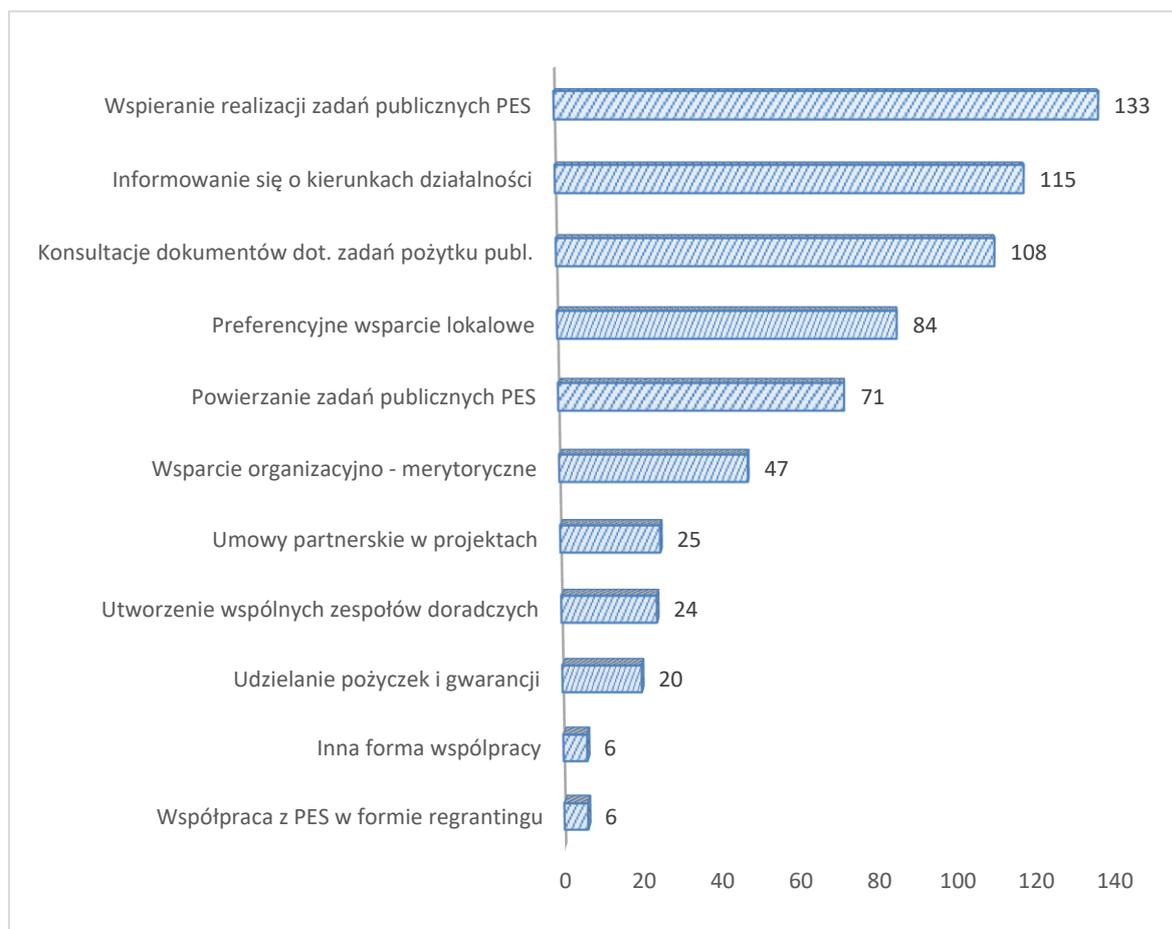
- Wspieranie PES w realizacji zadań publicznych wraz z udzielaniem dotacji na finansowanie realizacji tych zadań zadeklarowało 82% JST (wzrost o 3 punkty procentowe (pp) w stosunku do 2017 r.);
- Wzajemne informowanie się o planowanych działaniach zadeklarowało 71% JST (spadek o 5 pp. przy zmianie pozycji z trzeciego miejsca na drugie);
- Konsultacje projektów aktów normatywnych dotyczących sfery zadań pożytku publicznego zadeklarowało 67% JST (spadek o 9 pp. w stosunku do 2017 r.);
- Udzielanie wsparcia lokalowego na preferencyjnych warunkach zadeklarowało 52% JST (spadek o 6 pp.);
- Powierzenie PES realizacji zadań publicznych wraz z udzieleniem dotacji na finansowanie ich realizacji zadeklarowało 44% JST (spadek o 10 pp.);
- Wsparcie organizacyjno – merytoryczne dla PES (np. Punkt poradnictwa dla NGO) zadeklarowało 29% (wzrost o 5 pp. w stosunku do roku 2017).

Pozostałe formy współpracy takie jak regranting (4% JST), udzielanie pożyczek oraz gwarancji (12% JST), umowy partnerskie na realizację projektów (15% JST) i wspólne zespoły doradczo - inicjatywne (15%) są stosowane rzadko, choć we wszystkich ww. kategoriach (poza zespołami doradczymi) nastąpił znaczny przyrost liczby JST stosujących daną formę współpracy w stosunku do roku 2017.

Od siedmiu lat po raz pierwszy w tym roku widać różnice większe niż 5-procentowe w zakresie stosowanych form współpracy pomiędzy dwoma ostatnimi latami. O 10% spadł odsetek JST powierzających realizację zadań publicznych PES, widać wyraźny spadek stosowania konsultacji społecznych oraz udzielania wsparcia lokalowego. Wzrosła jednak liczba gmin organizująca na swym terenie wsparcie merytoryczne i organizacyjne dla NGO, niemal dwukrotnie zwiększyła się liczba JST udzielająca pożyczek i stosujących regranting. Czyżby następowała powolna zmiana w kierunku wspierania PES w zdobywaniu „samodzielności” i profesjonalizacji działań?

Wykres 5. Formy współpracy JST z PES w 2018 r.

N=152, odpowiedzi nie sumują się do N, gdyż można było zaznaczyć kilka obszarów

Jeśli przeanalizujemy stosowanie różnorodnych form współpracy w zależności od typu JST, dostrzeżemy, że:

- gminy miejskie wyróżniają się w takich aspektach jak większa powszechność powierzania zadań publicznych do realizacji PES, preferencyjne wsparcie lokalowe dla PES, wsparcie organizacyjno – merytoryczne dla PES oraz przede wszystkim wielokrotnie częstsze niż w innych typach JST stosowanie pożyczek i gwarancji dla PES oraz zawieranie umów partnerskich celem realizacji wspólnych projektów,
- gminy miejsko – wiejskie częściej niż wiejskie i powiaty udzielają wsparcia lokalowego i wsparcia organizacyjno – merytorycznego PES, relatywnie najchętniej wspierają też organizacje w realizacji zadań publicznych,
- powiaty relatywnie najczęściej konsultują z PES dokumenty dotyczące zadań pożytku publicznego i tworzą zespoły doradcze, w skład których wchodzi PES. Nie stosują pożyczek i gwarancji oraz regrantingu.

Tabela 2. Zależność pomiędzy typem JST a formami współpracy z PES w 2018 r.

	gmina wiejska		gmina miejska		gmina miejsko-wiejska		powiat	
	Liczebn.	% z N w kolumnie	Liczebn.	% z N w kolumnie	Liczebn.	% z N w kolumnie	Liczebn.	% z N w kolumnie
Powierzenie zadań publicznych PES	38	44%	9	69%	14	45%	10	59%
Wspieranie realizacji zadań publicznych PES	78	91%	12	92%	29	94%	14	82%
Informowanie się o kierunkach działalności	62	72%	12	92%	27	87%	14	82%
Konsultacje dokumentów dot. zadań pożytku publ.	58	67%	11	85%	24	77%	15	88%
Utworzenie wspólnych zespołów doradczych	4	5%	5	38%	8	26%	7	41%
Umowy partnerskie w projektach	12	14%	5	38%	5	16%	3	18%
Preferencyjne wsparcie lokalowe	44	51%	11	85%	22	71%	7	41%
Udzielanie pożyczek i gwarancji	14	16%	4	31%	2	6%	0	0%
Współpraca z PES w formie regrantingu	4	5%	1	8%	1	3%	0	0%
Wsparcie organizac. - merytoryczne	19	22%	8	62%	13	42%	7	41%

Inna forma współpracy	3	3%	1	8%	1	3%	1	6%
-----------------------	---	----	---	----	---	----	---	----

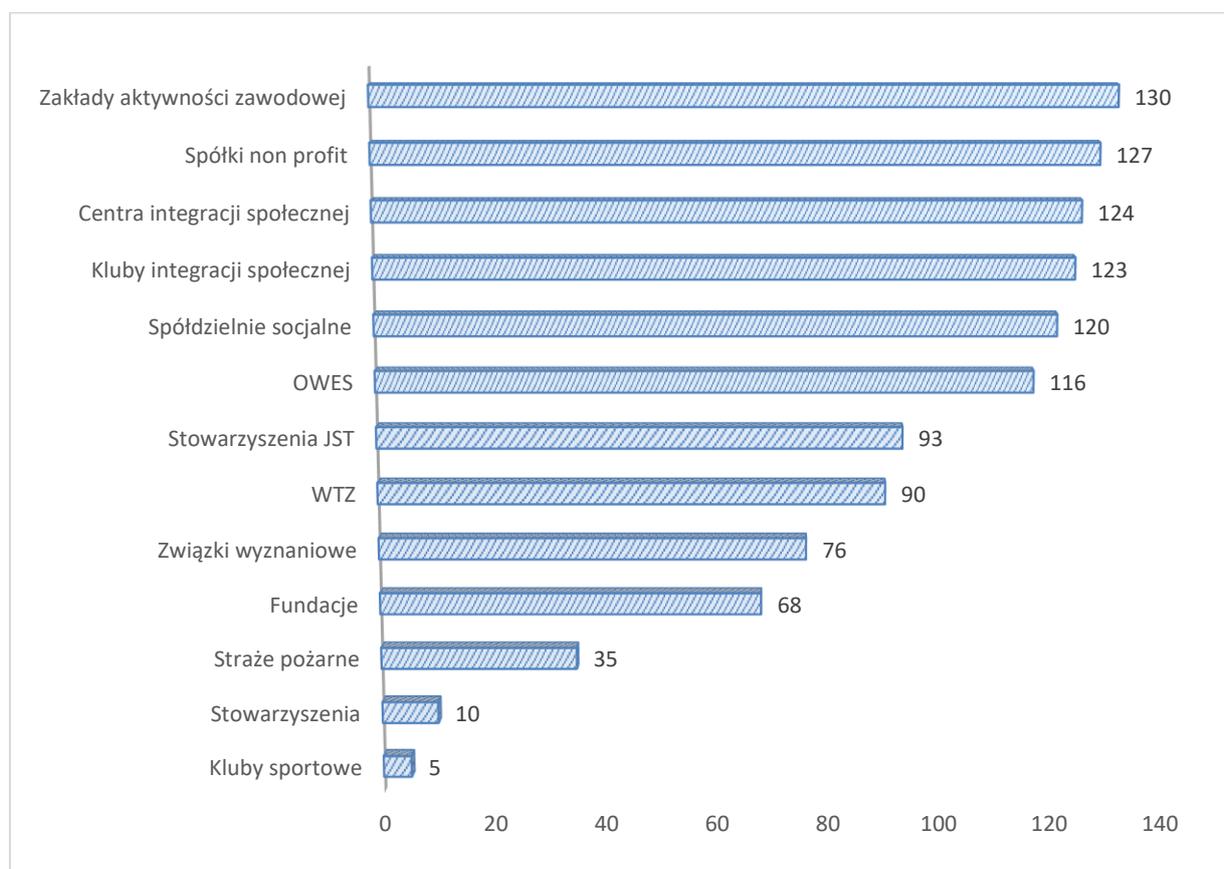
Zakres i zadowolenie ze współpracy z różnymi rodzajami podmiotów ES

Podmiotami, z którymi najrzadziej współpracowały małopolskie gminy i powiaty w 2018 roku (ponad 70% JST nie podjęła z nimi współpracy) były: zakłady aktywności zawodowej (ZAZ), spółki non – profit, centra integracji społecznej, kluby integracji społecznej, spółdzielnie socjalne oraz ośrodki wsparcia ES (OWES), przy czym gminy miejskie relatywnie często na tym tle współpracowały z OWES (blisko połowa).

Jak co roku, zdecydowana większość uczestników badania zadeklarowała współpracę z klubami sportowymi (tylko 3% nie podjęła w 2018 r. współpracy z tym typem PES), ze stowarzyszeniami (6% nie współpracowała) oraz ochotniczymi strażami pożarnymi (22% nie podjęła współpracy, w tym 1/3 gmin miejskich).

Fundacje, związki wyznaniowe, warsztaty terapii zajęciowej (WTZ) oraz stowarzyszenia JST to typy organizacji, z którymi współpracuje od 40-60 % JST; najczęściej gminy miejskie i powiaty.

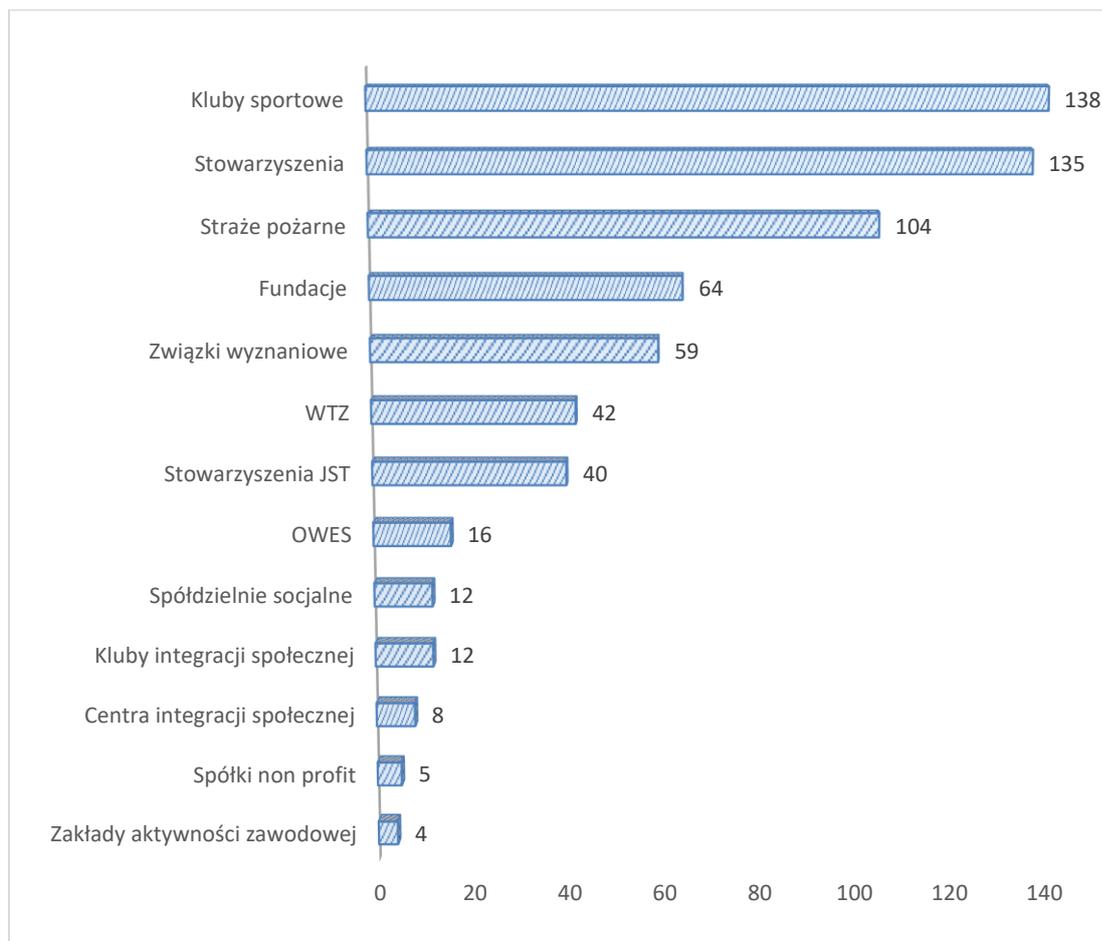
Wykres 6. Brak współpracy z określonymi typami PES.

N=152, odpowiedzi nie sumują się do N, gdyż można było zaznaczyć kilka odpowiedzi.

Trzeba przyznać, że jeżeli gminy i powiaty podejmują się współpracy z jakimś typem PES to są z niej zadowolone lub raczej zadowolone. Tylko w przypadku 1 gminy wiejskiej i 1 powiatu zadeklarowano niezadowolenie ze współpracy z klubami sportowymi oraz w przypadku 1 gminy wiejskiej – niezadowolenie ze współpracy z OWES.

Wykres 7. Zadowolenie ze współpracy z określonymi typami PES.

N=152, odpowiedzi nie sumują się do N, gdyż można było zaznaczyć kilka odpowiedzi.

Potencjał lokalnych PES w obszarze świadczenia usług społecznych i rozwoju lokalnego.

Niezmiernie istotną kwestią w kontekście rozwoju współpracy gmin i powiatów z sektorem ekonomii społecznej jest potencjał samych PES do świadczenia usług istotnych z punktu widzenia zadań gminy i powiatu, a więc usług społecznych w obszarze szeroko rozumianej pomocy społecznej, edukacji, bezpieczeństwa oraz rozwoju lokalnego. Zmienia się podejście samorządów do realizacji usług przez podmioty zewnętrzne, zwiększa się otwartość na działania związane z deinstytucjonalizacją, dużo się mówi o korzyściach płynących ze zlecenia zadań publicznych podmiotom realizującym cele społeczne. Również z badań prowadzonych przez ROPS wynika, że zwiększa się zakres i różnorodność form

współpracy z PES. Przytoczony kontekst jest ważny, jednak nie mniej ważna jest podażowa strona rynku – czyli potencjał PES. Jak co roku zadaliśmy serie pytań, które pośrednio mogą dać nam odpowiedź na temat tego, czy w gminach i powiatach są potencjalni partnerzy zdolni do świadczenia usług społecznych.

Jak co roku najwięcej JST deklaruje, że na terenie gminy/powiatu znajdują się podmioty zajmujące się organizacją wolnego czasu (we wszystkich gminach miejskich, 90% gmin miejsko-wiejskich i 4/5 gmin wiejskich oraz powiatów).

Na drugim miejscu pod względem dostępności znajdują się organizacje działające na rzecz kultury, sztuki i edukacji (we wszystkich gminach miejskich, w ponad 80% powiatów i gmin miejsko-wiejskich oraz 67% gmin wiejskich).

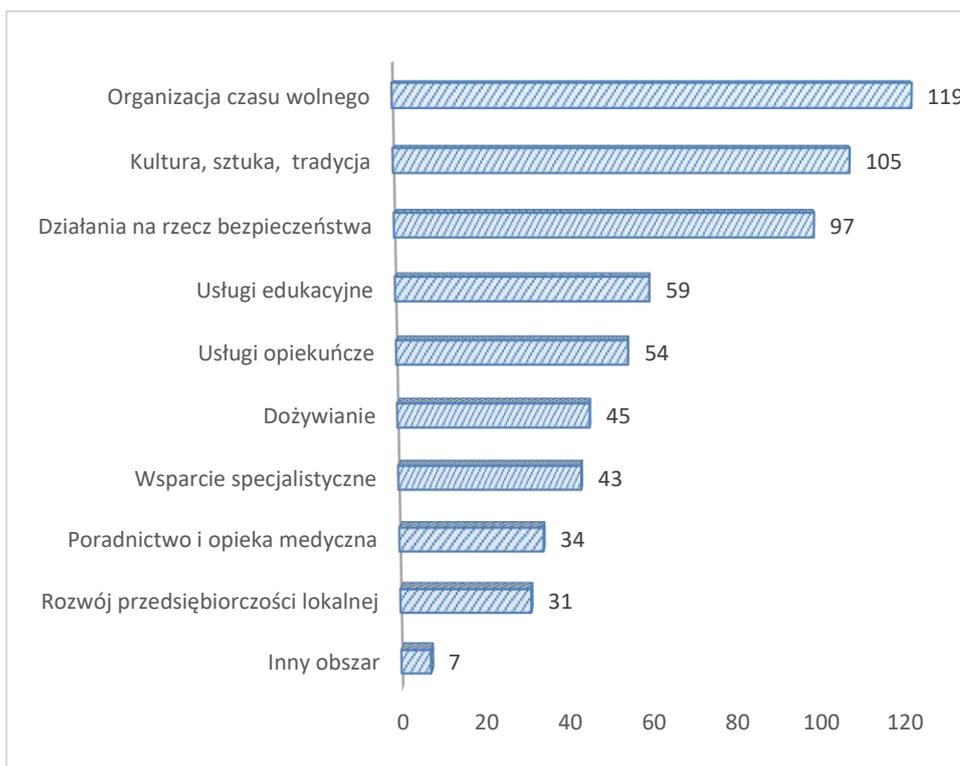
W 60% badanych JST znajdują się pozarządowe organizacje działające na rzecz bezpieczeństwa (deklarują tak wszystkie powiaty, połowa gmin miejskich oraz blisko 70% gmin wiejskich i miejsko-wiejskich).

Powyższe trzy typy usług są najbardziej popularne w małopolskich JST. Pozostałe obszary usług społecznych są zagospodarowane blisko dwukrotnie rzadziej:

- usługi edukacyjne są gotowe świadczyć PES w 36% JST (w ponad połowie powiatów, gmin miejskich i miejsko-wiejskich oraz tylko w 1/3 gmin wiejskich),
- usługi opiekuńcze, tak ważne z perspektywy opieki nad osobami niesamodzielnymi, często samotnymi, są dostępne w co trzeciej JST, przy czym w powiatach, gminach miejskich i miejsko-wiejskich sytuacja jest trzykrotnie lepsza niż na terenie gmin wiejskich,
- usługi związane z dożywianiem osób ubogich, niesamodzielnych są dostępne w 28% JST, głównie w gminach miejsko-wiejskich (57%), w około połowie powiatów i gmin miejskich oraz tylko w co piątej gminie wiejskiej,
- wsparcie specjalistyczne, np. prawne oraz poradnictwo i opieka medyczna świadczone przez PES to rzadkość - dostępne są w ok. ¼ JST, na szerszą skalę tylko w powiatach i gminach miejskich (w więcej niż połowie),
- działania na rzecz rozwoju przedsiębiorczości są prowadzone przez PES w 19% JST, w tym w ponad połowie powiatów i 1/3 gmin miejskich, marginalnie na terenach wiejskich.

Wykres 8. Potencjał lokalnych PES do współpracy w zakresie wybranych usług społecznych.

N = 152, odpowiedzi nie sumują się do N, gdyż można było zaznaczyć kilka odpowiedzi.

Tabela 3. Potencjał lokalnych PES do świadczenia usług społecznych w ocenie pracowników poszczególnych typów JST.

	gmina wiejska		gmina miejska		gmina miejsko-wiejska		powiat	
	Liczebn. .	% z N w kolumnie	Liczebn.	% z N w kolumnie	Liczebn.	% z N w kolumnie	Liczebn. .	% z N w kolumnie
Usługi opiekuńcze	22	27%	8	62%	15	50%	9	64%
Usługi edukacyjne	28	34%	7	54%	17	57%	7	50%
Organizacja czasu wolnego	68	82%	13	100%	27	90%	11	79%
Działania na rzecz bezpieczeństwa	55	66%	7	54%	21	70%	14	100%
Wsparcie specjalistyczne	15	18%	7	54%	12	40%	9	64%
Poradnictwo i opieka medyczna	11	13%	8	62%	7	23%	8	57%
Dożywianie	17	20%	5	38%	17	57%	6	43%
Kultura, sztuka, tradycja	56	67%	13	100%	24	80%	12	86%
Rozwój przedsiębiorczości lokalnej	13	16%	4	31%	7	23%	7	50%
Inny obszar	6	7%	0	0%	0	0%	1	7%

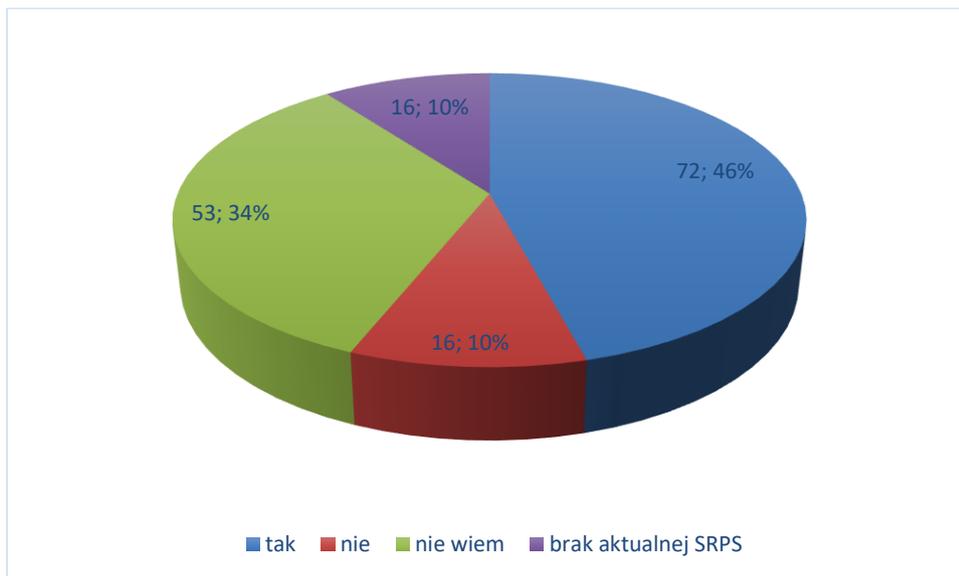
Ekonomia społeczna w dokumentach strategicznych i programach gmin i powiatów

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych (SRPS), jako obligatoryjny dokument mający za zadanie ocenę sytuacji demograficznej i problemów społecznych w gminie/powiecie oraz zaplanowanie działań opiekuńczych, integrujących i aktywizujących osoby w trudnej sytuacji życiowej, jest miejscem, w którym ekonomia społeczna powinna być wykorzystana jako jedno z wielu sprawdzonych narzędzi zmiany społecznej.

Dlatego też tak ważne w monitoringu współpracy JST z PES jest zdobycie informacji czy w lokalnej strategii rozwiązywania problemów społecznych obowiązującej w 2018 r. przewidziano współpracę z PES w rozwiązywaniu konkretnych problemów społecznych, i takie pytanie zostało zadane respondentom. Najliczniejszą kategorię odpowiedzi stanowi odpowiedź twierdząca – 46% JST przewidziało współpracę z PES w SRPS. Bardzo liczna w tegorocznym badaniu była kategoria odpowiedzi świadczących o braku wiedzy w tym zakresie – co trzeci samorząd wybrał tę kategorię. 10% JST deklaruje, że SRPS nie przewidywała w 2018 r. współpracy z PES przy rozwiązywaniu problemów społecznych, tyle samo JST zaznaczyło, że nie posiadało aktualnego dokumentu.

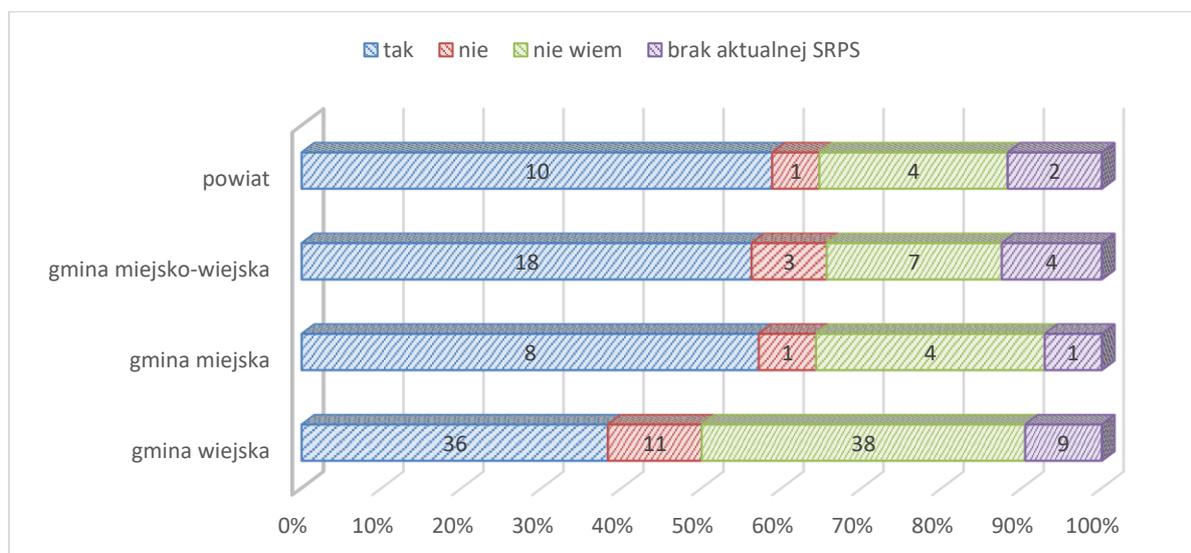
Wykres 9. Liczba JST, które w strategii rozwiązywania problemów społecznych uwzględniły zapisy o współpracy z PES w rozwiązywaniu konkretnych problemów społecznych.

N =157

Relatywnie najwięcej SRPS zawierających zapisy o współpracy przy rozwiązywaniu problemów społecznych we współpracy z PES znajduje się w powiatach, gminach miejskich i miejsko-wiejskich (w ponad połowie), najmniej w gminach wiejskich. W tych ostatnich jest też największy odsetek odpowiedzi świadczących o tym, że pracownik odpowiedzialny za współpracę z organizacjami pozarządowymi i innymi PES nie wie czy w SRPS te podmioty zostały ujęte do współpracy jako ważny partner realizacji strategii.

Wykres 10. Zależność między typem JST a zapisami o współpracy z PES w rozwiązywaniu konkretnych problemów społecznych.

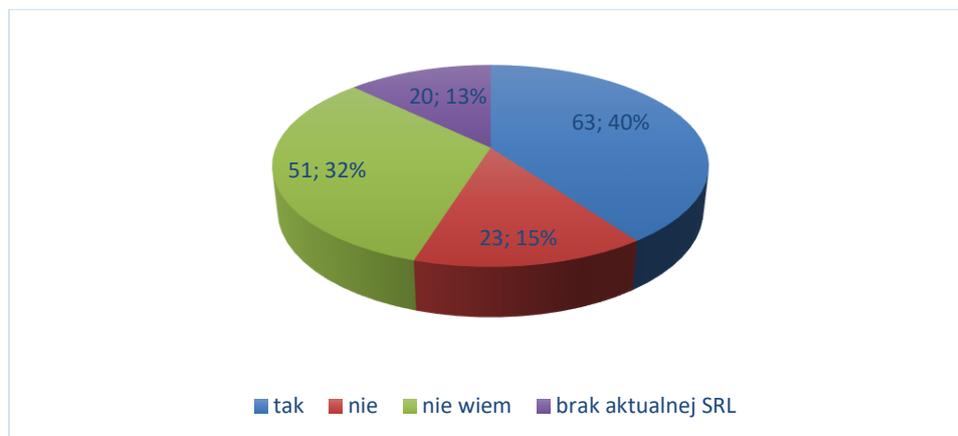

N = 157

Strategia Rozwoju Lokalnego

Strategia Rozwoju Lokalnego (SRL) to podstawowy dokument na szczeblu lokalnym, w obrębie którego zostają zaplanowane główne płaszczyzny rozwoju gospodarczego, społecznego oraz zmian w środowisku naturalnym. Ponieważ ekonomia społeczna, jak sama nazwa wskazuje, integruje obszar społeczny i ekonomiczny, można zakładać, iż zostaje włączona w planowanie rozwoju lokalnego również w tym dokumencie strategicznym. Dlatego też co roku pytamy małopolskie gminy i powiaty czy w obowiązującej w danym roku strategii przewidziano współpracę z PES w konkretnych przedsięwzięciach na rzecz rozwoju gminy czy powiatu. 40% JST przewidziało udział PES w rozwoju lokalnym, 32% nie wie czy takie zapisy znalazły się w lokalnej strategii rozwoju, 15% deklaruje brak omawianych zapisów, a 13% brak aktualnej strategii. Odpowiedzi na to pytanie były zatem podobne jak w przypadku strategii rozwiązywania problemów społecznych.

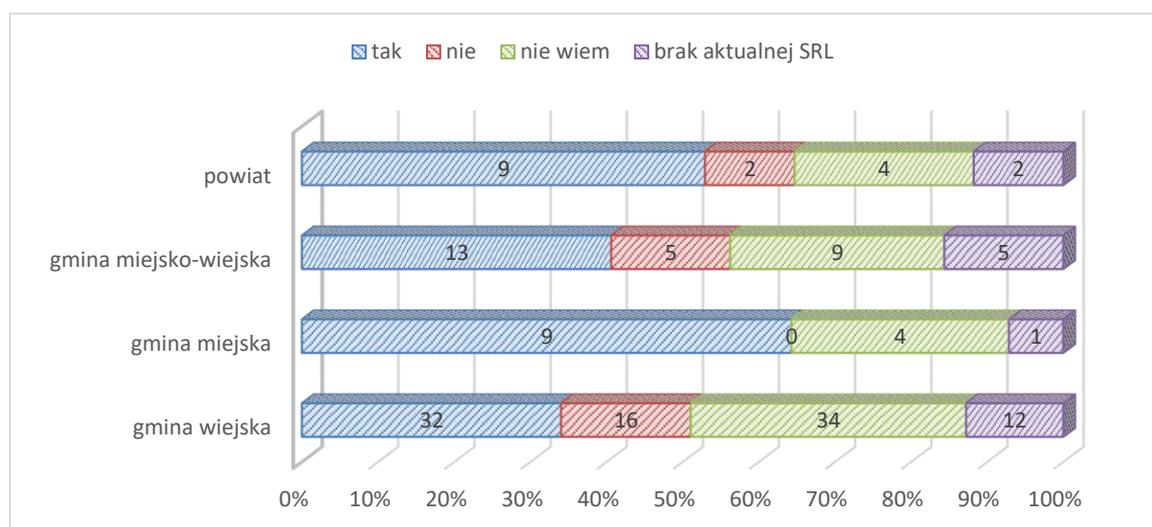
Wykres 11. Liczba JST posiadająca zapisy o współpracy z PES w realizacji przedsięwzięć na rzecz rozwoju gminy/powiatu w strategii rozwoju lokalnego.

N = 157

W przypadku strategii rozwoju lokalnego widać nieco większe zróżnicowanie odpowiedzi w zależności od typu JST niż w przypadku strategii rozwiązywania problemów społecznych. Najczęściej PES, jako partner współpracy w rozwoju lokalnym, ujmowany jest w gminach miejskich, następnie powiatach; w gminach wiejskich i miejsko-wiejskich taka sytuacja deklarowana jest przez ok. 1/3 pracowników.

Wykres 12. Zależność między typem JST, a posiadaniem zapisów o współpracy z PES w realizacji przedsięwzięć na rzecz rozwoju gminy/powiatu w strategii rozwoju lokalnego.

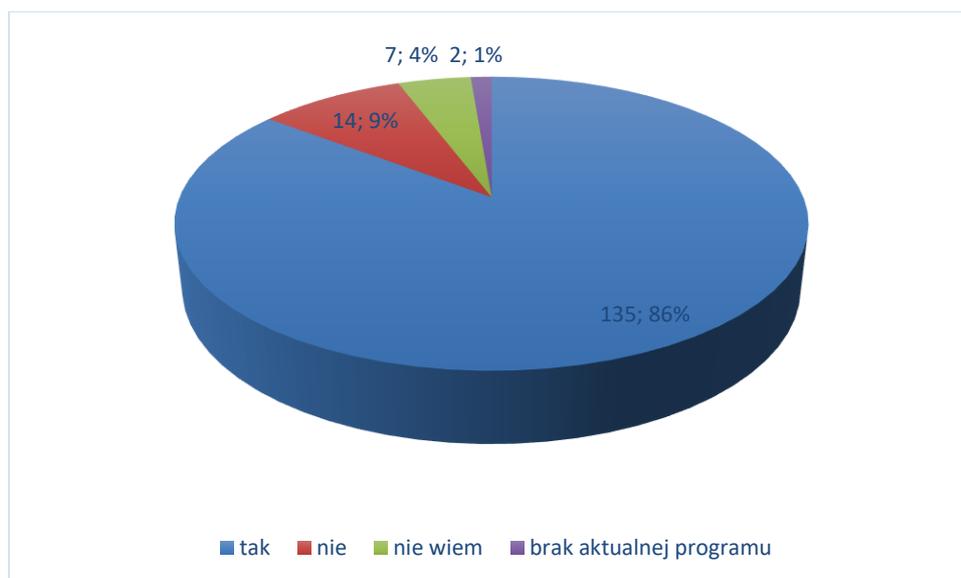
N = 157

Roczny Program Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi.

Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie nakłada na jednostki samorządu terytorialnego obowiązek tworzenia programów współpracy z organizacjami pozarządowymi. Powinien on dotyczyć szerokiego spektrum organizacji pozarządowych, uwzględniać różnorodne formy współpracy samorządu z organizacjami (finansowe i niefinansowe) i powstawać w trybie konsultacji społecznych. Tworzenie tego dokumentu ma zatem szansę stać się elementem nawiązywania współpracy między lokalnie działającymi podmiotami ekonomii społecznej, a gminą/powiatem. Z punktu widzenia stymulowania rozwoju podmiotów ekonomii społecznej w wymiarze lokalnym ważne było zdobycie informacji czy w rocznych programach współpracy przewidziano działania wspierające rozwój istniejących w gminie/powiecie PES (poprzez wsparcie finansowe i/lub pozafinansowe).

Jak co roku, zdecydowana większość respondentów udzieliła odpowiedzi twierdzącej na to pytanie (86% JST); 9% samorządów zadeklarowało brak przewidzianych w programie działań wspierających PES (10 gmin wiejskich, 2 powiaty i po 1 gminie miejskiej i miejsko-wiejskiej). Tylko 2 gminy wiejskie nie posiadały w 2018 r. omawianego programu (zdecydowanie mniej niż w przypadku strategii rozwoju lokalnego i strategii rozwiązywania problemów społecznych).

Wykres 13. Liczba JST, które w rocznym programie współpracy przewidziały działania wspierające rozwój istniejących w gminie/ powiecie PES.

N=158

Środki finansowe przeznaczone przez JST na realizację rocznego programu współpracy.

Odpowiedzi na pytanie o wysokość środków przeznaczonych na realizację rocznego programu współpracy z organizacjami pozarządowymi i innymi PES mogą dać wiele istotnych informacji o postrzeganiu PES, jako partnera w realizacji zadań publicznych oraz w zakresie wspierania rozwoju lokalnych PES.

Włączając wszystkie przypadki do analizy dostaliśmy dane świadczące o tym, że średnia kwota w budżetach małopolskich gmin i powiatów przeznaczona na realizację rocznych programów współpracy wynosi 1,34 miliona złotych, mediana 130 tys. tysięcy, a dominanta – 30 000 zł. Jednak bliższa analiza statystyk przynosi ważną informację, że w badanej próbie znalazły się przypadki bardzo mocno zniekształcające ww. statystyki opisowe, zwłaszcza średnią (maksymalna zadeklarowana kwota wynosi bowiem blisko 99,7 milionów złotych (duża gmina miejska), cztery JST zaznaczyło „0” złotych przeznaczonych na ten cel, kolejne 3 symboliczne kwoty – 1 zł. Po usunięciu z analizy dwóch górnych budżetów – 99,7 mln oraz 19,4 mln zł oraz 7 przypadków gmin, które zaznaczyły mniej niż 10 zł, znacząco zmieniły się statystyki opisowe – do 530,7 tys. zł obniżyła się średnia, mediana wzrosła do 135 tys. zł, dominanta pozostała bez zmian.

Tabela 4. Statystyki opisowe dotyczące środków finansowych przeznaczonych w 2018 r. na realizację RPW przez badane JST.

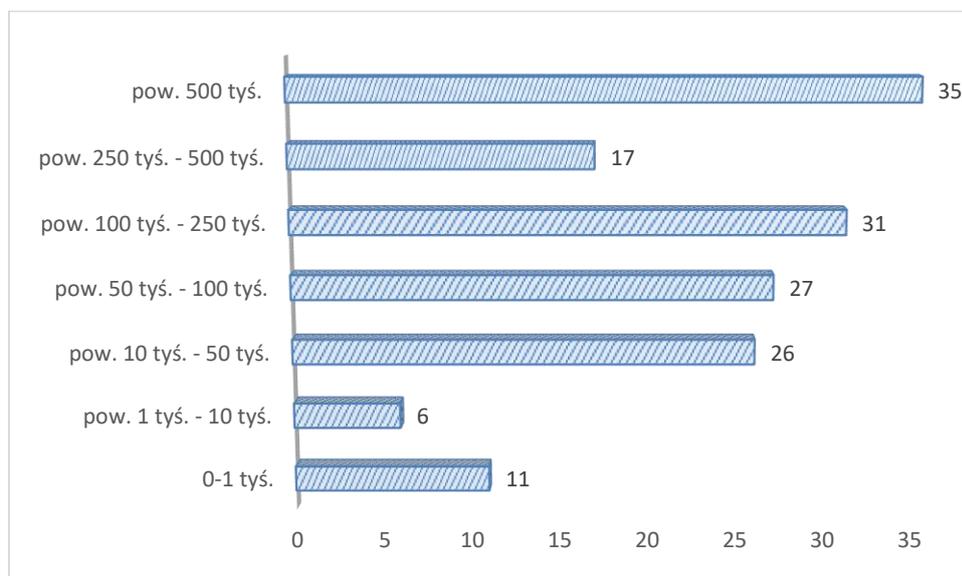
	N = 153	N = 143 (bez przypadków odstających)
Średnia	1 339 940,6	530 702
Mediana	130 000	135 000

Dominanta	30 000	30 000
Minimum	0	182
Maksimum	99 734 452	8 855 579

Po rekodowaniu zmiennej ilościowej na zmienną przedziałową otrzymujemy wiele mówiący obraz tego, jak różnią się między sobą JST w zakresie planowania i wydatkowania środków finansowych na współpracę z PES. Do analizy zostały włączone wszystkie obserwacje, również przypadki odstające.

Najliczniejszą grupę JST stanowią te, które zaplanowały w swoich rocznych programach kwoty pow. 500 tys. zł. Jest to kategoria zawierająca średnią wynoszącą 530 tys. (po usunięciu wartości odstających). Z roku na rok ta kategoria – przeznaczających więcej niż pół miliona na współpracę z NGO - zwiększa się. Drugą najliczniejszą kategorią były JST dysponujące kwotami w przedziale pow. 100 tys. zł– 250 tys. zł. Warto również zwrócić uwagę, że JST przeznaczających mniej niż 10 tys. zł jest w tegorocznym badaniu niewiele, znacząco mniej niż w ubiegłych latach.

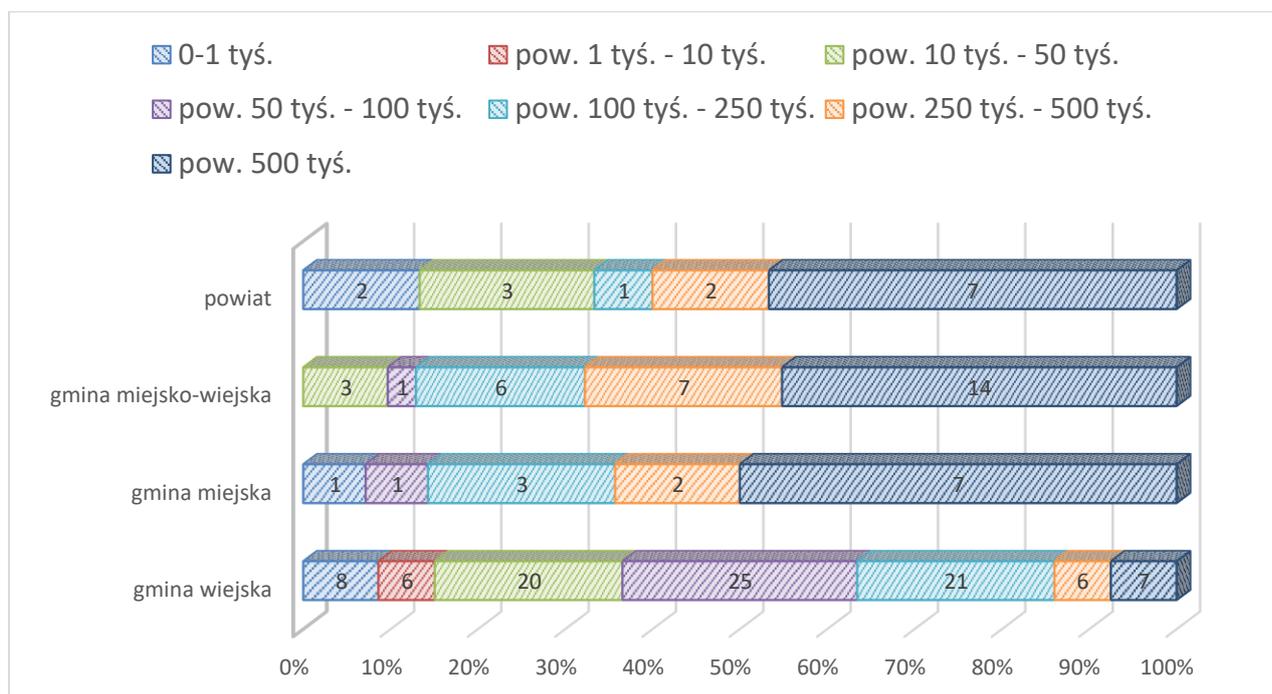
Wykres 14. Przedziały kwot przeznaczonych na realizację RPW w 2018 r.

N= 153

Każdy typ JST posiada jednostki różniące się od siebie w obrębie danej kategorii pod względem wysokości środków przeznaczanych na współpracę z NGO, najbardziej jednak zróżnicowane są pod tym względem gminy wiejskie. Wśród nich znajdują się bowiem gminy należące do każdej kategorii – od takich, które zaznaczyły brak środków na współpracę, przez takie, które wydatkowały na nią w 2018 r. ponad pół miliona złotych. Zależności pomiędzy typem JST a wysokością środków przeznaczanych na współpracę z NGO prezentuje poniższy wykres.

Wykres 15. Przedziały kwot przeznaczonych na realizację programów współpracy z NGO w zależności od typu JST.

N = 153

Inicjatywa lokalna, fundusz sołecki, budżet obywatelski oraz klauzule społeczne w zamówieniach publicznych

Inicjatywa lokalna

Inicjatywa lokalna – to forma współpracy jednostek samorządu terytorialnego z ich mieszkańcami, w celu wspólnego realizowania zadania publicznego na rzecz społeczności lokalnej (art. 2 pkt. 4 Ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie). Co ważne, mieszkańcy mogą ją realizować bezpośrednio lub za pośrednictwem organizacji pozarządowych. Inicjatywa lokalna jest zatem zupełnie czym innym niż zlecenie zadania publicznego do realizacji mieszkańcom/organizacjom pozarządowym – w tym przypadku to gmina i mieszkańcy są współrealizatorami zadania publicznego. Dokumentem, w którym mogą zostać ujęte zapisy odnośnie realizacji inicjatywy lokalnej jest roczny i/lub wieloletni program współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Wskaźnikiem, który może świadczyć o otwartości samorządu na organizowanie inicjatywy lokalnej jest pytanie o zabezpieczenie środków finansowych na omawianą formę współpracy z mieszkańcami. Choć z drugiej strony należy pamiętać, że JST może "trzymać" środki w budżetach poszczególnych komórek i jednostek organizacyjnych bez wydzielania ich specjalnie na ten cel. Podejście takie oznacza, że wydatki danej jednostki będą mogły być przeznaczone również na realizację inicjatywy lokalnej jeżeli zostanie ona zgłoszona. Z badań prowadzonych od siedmiu lat wynika, że samorządy w małym stopniu korzystają z tej pierwszej opcji – wydzielania środków specjalnie na inicjatywę lokalną – zrobiło tak 22% badanych JST przy 66% JST, które tego nie zrobiły oraz 12% JST nie mających wiedzy na ten temat.

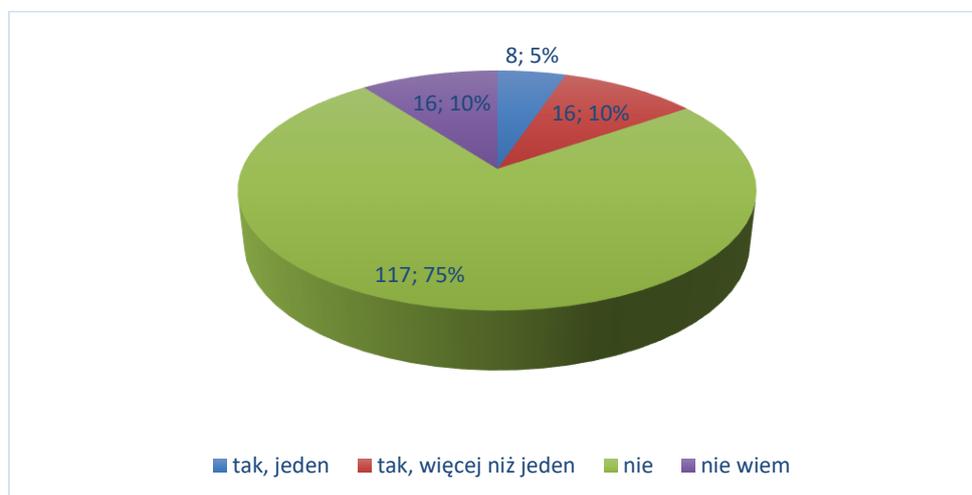
Wykres 16 Liczba JST, które w budżecie gminy/powiatu zabezpieczono środki finansowe na realizację inicjatywy lokalnej.

N= 157

Na pytanie o to czy w 2018 r. wpłynęły wnioski o realizację inicjatywy lokalnej 10% nie miała takiej wiedzy, natomiast kolejne 75% stwierdziło, że nie wpłynął żaden wniosek. Z puli pozostałych 15% JST, w 10% przypadków wniosków było więcej niż jeden. Wyniki pokazują, że inicjatywa lokalna jest rzadko stosowanym instrumentem w małopolskich samorządach, trudno jednak powiedzieć czy powodem tego jest małe zainteresowanie mieszkańców i organizacji tym instrumentem czy brak zainteresowania samorządu wspieraniem tego typu aktywności.

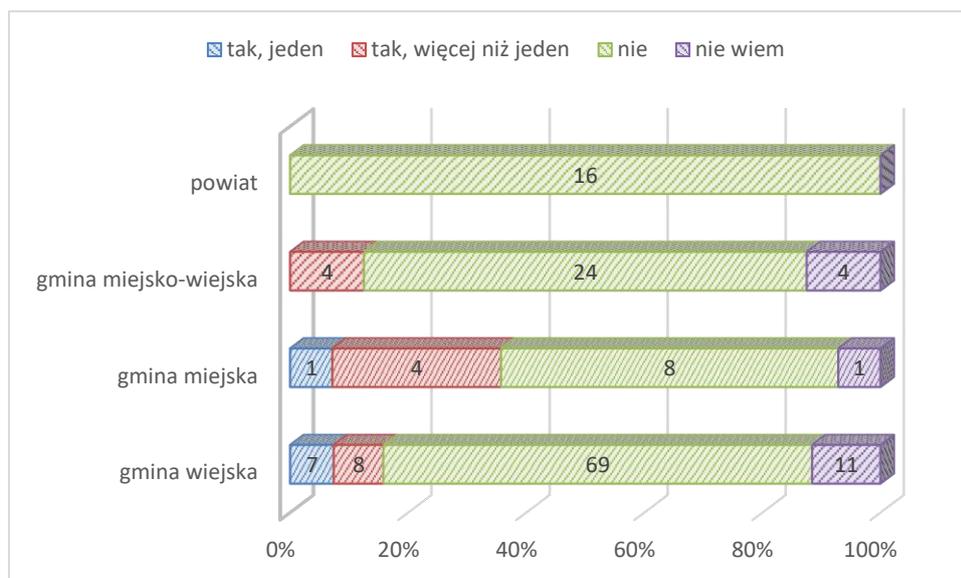
Wykres 17. Ilość wniosków o realizację inicjatywy lokalnej, które wpłynęły do gminy/powiatu w 2018 r.

N = 157

W tym kontekście relatywnie najczęściej inicjatywy lokalne składane są przez mieszkańców w gminach miejskich (w 1/3 gmin tego typu został złożony 1 lub więcej wniosków). Natomiast wszystkie badane powiaty zadeklarowały brak zainteresowania inicjatywami lokalnymi na ich terenie.

Wykres 18. Ilość wniosków o realizację inicjatywy lokalnej w zależności od typu JST.

N = 157

Fundusz sołecki

W Polsce podstawą dla funkcjonowania funduszy sołeckich jest *Ustawa o funduszu sołeckim* z 20 lutego 2009 roku. Fundusz ten zasilany jest ze środków budżetowych gmin i służy realizacji zadań mających na celu poprawę warunków życia mieszkańców. Warto zaznaczyć, że dla części wydatków płynących z funduszu sołeckiego gminom przysługuje zwrot z budżetu państwa w formie dotacji celowej oraz dodać, że powiaty nie dysponują funduszami sołeckimi.

W 2018 r. odsetek JST, które zabezpieczyły środki finansowe na realizację funduszu sołeckiego wynosił 64% i był podobny jak w 2017 r. (61% JST). 24% gmin nie przewidziało odrębnej puli na realizację działań w ramach funduszu sołeckiego. Największe zainteresowanie funduszem sołeckim, mierzone deklaracją o zabezpieczeniu środków finansowych na ich realizację, było w gminach miejsko-wiejskich (94% tego typu gmin). Na drugim miejscu znajdują się gminy wiejskie (66% z nich przewidziało środki na fundusz sołecki). W tegorocznej edycji, pięciokrotnie częściej niż w badaniu za 2017 rok, ponad połowa gmin miejskich zorganizowała fundusze dzielnicowe (miejskie odpowiedniki sołectw).

Wykres 19. Liczba JST, które zabezpieczyły środki finansowe na realizację funduszu sołeckiego.

N = 157

Budżet obywatelski

Budżet obywatelski nazywany również partycypacyjnym to proces, w którym mieszkańcy decydują o przeznaczeniu wydzielonej części budżetu JST. Budżet obywatelski jest traktowany jako szczególna formuła konsultacji społecznych ujętych w art. 5a *Ustawy o samorządzie gminnym* oraz art. 3d *Ustawy o samorządzie powiatowym*.

16% małopolskich gmin i powiatów w 2018 roku zabezpieczyło środki na przygotowanie i realizację budżetu obywatelskiego. Zdecydowana większość JST (69%) nie planowała w 2018 r. realizacji takiego przedsięwzięcia, a 15% nie posiadała wiedzy na interesujący nas temat. Warto zaznaczyć, że dane z tegorocznej edycji badania są niemal identyczne jak w badaniu za 2016 r. i 2017 r. (16% JST zaplanowało środki na budżet obywatelski).

Wykres 20. Liczba JST, które przeznaczyły środki na realizację budżetu obywatelskiego.

N=157

Budżet obywatelski to domena gmin miejskich (8 z 14 zarezerwowała fundusze na ten cel) oraz gmin miejsko – wiejskich (13 z 32 co stanowi 41% tego typu gmin).

Klauzule społeczne

Klauzule społeczne to wyłączenia od ogólnych zasad zamówień publicznych, do których muszą stosować się wszystkie organy administracji rządowej i samorządowej, stosowane ze względu na istotne cele społeczne.

W 2018 roku w Małopolsce tylko 15 JST zdecydowało się na wprowadzenie zapisów o klauzuli społecznej do dokumentacji przetargowej, co stanowi 10% gmin i powiatów, które odpowiedziały na to pytanie (w 2017 r. – 7%). Relatywnie najczęściej klauzule społeczne w 2018 r. stosowały gminy miejskie i powiaty (co piąta gmina tego typu i powiat).

Z wyżej wymienionych 15 JST w 12 zgłosił się podmiot spełniający warunki klauzuli społecznej.

Wykres 21. Liczba JST stosujących klauzule społeczne w zamówieniach publicznych w 2018 r.

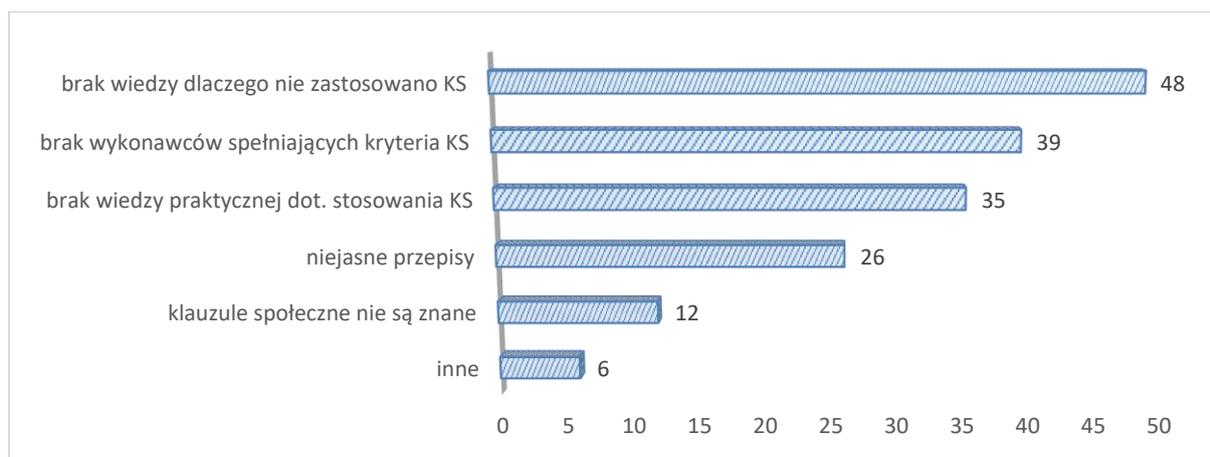
N = 155

Zdecydowana większość gmin i powiatów (140 JST czyli 90%) nie zastosowała klauzul społecznych przy zlecaniu zadań publicznych prywatnym wykonawcom w 2018 roku. Główne powody, dla których tak się stało to:

- brak wiedzy dlaczego w JST nie zastosowano klauzul społecznych (48 wskazań),
- brak wykonawców mogących skorzystać z klauzuli społecznej (39 wskazania),
- brak wiedzy jak w praktyce zastosować klauzule społeczne (35 wskazania),
- niejasne przepisy prawne dotyczące stosowania klauzul społecznych/ obawy przed interpretacją przepisów (26 wskazania),
- brak wiedzy na temat klauzul społecznych (12 wskazań),
- inne powody.

Warto zaznaczyć, że ranking tych odpowiedzi jest identyczny, a liczby wskazań poszczególnych przeszkód w stosowaniu klauzul bardzo podobne jak w badaniu z 2017 r.

Wykres 22. Główne powody niestosowania klauzul społecznych w zamówieniach publicznych.

N = 155, odpowiedzi nie sumują się do N, gdyż można było zaznaczyć więcej niż 1 odpowiedź.

Załącznik

Kwestionariusz ankiety 2018 r.

Wprowadzenie do ankiety

Dziękujemy, że zgodził(a) się Pan(i) na udział w badaniach jednostek samorządu terytorialnego w województwie małopolskim. Badanie realizowane jest cyklicznie przez **Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie** w ramach projektu Małopolski Ośrodek Koordynacji Ekonomii Społecznej – etap II. Celem badania jest zdobycie informacji na temat współpracy jednostek samorządu terytorialnego z podmiotami ekonomii społecznej. Raport z badań dostępny będzie na stronie www.monitoring.es.malopolska.pl w części „Raporty z badań”.

Wypełnienie ankiety trwa około 10 minut i składa się z **dwóch części**. Pierwsza część (bloki "Współpraca z PES i Działania JST" oraz "Strategia JST") **dotyczy współpracy z podmiotami ekonomii społecznej i jest kierowane do osoby pełniącej funkcję pełnomocnika ds. współpracy z organizacjami pozarządowymi**. Druga część (blok "Zamówienia publiczne") **kierowana jest do osoby odpowiedzialnej za zamówienia publiczne w Państwa jednostce**. Każda z osób może wypełnić ankietę korzystając z jednego, przesłanego w mailu do Państwa, linka.

Wszystkim uczestnikom badania **gwarantujemy pełną poufność**, prosząc w zamian o szczerą odpowiedź. Licząc na Pana(i) życzliwość i współpracę, **z góry dziękujemy** za udział w badaniu.

Współpraca z PES i działania JST

1. Kto w urzędzie gminy/starostwie zajmuje się współpracą z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami wymienionymi w art.3 ust. 3 Ustawy o pożytku publicznym i o wolontariacie?

pełnomocnik ds. organizacji pozarządowych

inny pracownik (proszę podać nazwę stanowiska)

2. Proszę zaznaczyć jaki typ samorządowej jednostki terytorialnej Państwo reprezentują:

gmina wiejska

gmina miejska

gmina miejsko-wiejska

powiat

3. Czy w roku 2018 współpracowali Państwo z przynajmniej jednym podmiotem ekonomii społecznej (PES)*?

tak

nie

* **podmioty ekonomii społecznej (PES)** to:

kluby sportowe,

stowarzyszenia (poza klubami sportowymi),

fundacje,

stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego,

organizacje kościelne i związki wyznaniowe,

zakłady aktywności zawodowej,

centra integracji społecznej,

kluby integracji społecznej,

warsztaty terapii zajęciowej,

spółdzielnie socjalne,

spółki non profit w myśl art. 3 ust 3 pkt 4 Ustawy o pożytku publicznym i o wolontariacie

ochotnicza straż pożarna.

4. Jakie były główne przyczyny braku współpracy z podmiotami ekonomii społecznej (PES) w roku 2018?

Można zaznaczyć kilka odpowiedzi.

brak PES na terenie gminy

brak potencjału PES do współpracy

niechęć do współpracy po stronie PES

brak działań/możliwości współpracy z PES po stronie JST

inne przyczyny, jakie ?

5. W jakich obszarach współpracowali Państwo z PES w 2018 roku?

Można zaznaczyć kilka odpowiedzi.

- kultura i sztuka
- sport, turystyka, rekreacja
- edukacja i wychowanie
- ochrona zdrowia
- pomoc społeczna i socjalna
- ochrona środowiska
- rynek pracy, aktywizacja zawodowa
- animowanie działań wspólnot lokalnych, działania sąsiedzkie
- w innym obszarze, jakim?

7. Biorąc pod uwagę rok 2018, proszę zaznaczyć te formy współpracy z PES, które Państwo realizowali:

	Tak	Nie	Nie wiem
Powierzenie PES wykonania zadań publicznych wraz z udzieleniem dotacji na finansowanie ich realizacji	☐	☐	☐
Wspieranie PES w wykonaniu zadań publicznych wraz z udzieleniem dotacji na dofinansowanie ich realizacji	☐	☐	☐
Wzajemne informowanie się o planowanych kierunkach działalności	☐	☐	☐
Konsultacje z PES projektów aktów normatywnych dotyczących sfery zadań pożytku publicznego	☐	☐	☐
Utworzenie/kontynuowanie prac wspólnych zespołów o charakterze doradczym i inicjatywnym, złożonych z przedstawicieli PES oraz przedstawicieli właściwych organów administracji publicznej	☐	☐	☐
Umowy partnerstwa w celu wspólnej realizacji projektów	☐	☐	☐
Udzielenie wsparcia lokalowego na preferencyjnych warunkach (np. użytkowanie, najem, lub dzierżawa w drodze bezprzetargowej lub po cenach niższych niż rynkowe)	☐	☐	☐
Udzielanie pożyczek, gwarancji, poręczeń podmiotom ekonomii społecznej na realizację zadań w sferze pożytku publicznego	☐	☐	☐
Współpraca z PES w formie regrantingu	☐	☐	☐

	Tak	Nie	Nie wiem
Wsparcie organizacyjno – merytoryczne dla podmiotów ekonomii społecznej (np. Punkt poradnictwa dla NGO)	☐	☐	☐

inne, jakie...

☐	☐	☐
-----------------------	-----------------------	-----------------------

8. Czy są Państwo raczej zadowoleni czy też raczej niezadowoleni z efektów współpracy z podmiotami ekonomii społecznej, z którymi współpracowała Państwa organizacja w 2018 roku?

Jeżeli w roku 2018 nie współpracowano z danym typem podmiotów - proszę zaznaczyć "nie współpracowaliśmy"

	nie współpracowaliśmy	zadowoleni lub raczej zadowoleni	ani zadowoleni ani niezadowoleni	niezadowoleni lub raczej niezadowoleni
kluby sportowe	☐	☐	☐	☐
stowarzyszenia (poza klubami sportowymi)	☐	☐	☐	☐
fundacje	☐	☐	☐	☐
stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego	☐	☐	☐	☐
organizacje kościelne i związki wyznaniowe	☐	☐	☐	☐
zakłady aktywności zawodowej	☐	☐	☐	☐
centra integracji społecznej	☐	☐	☐	☐
kluby integracji społecznej	☐	☐	☐	☐
warsztaty terapii zajęciowej	☐	☐	☐	☐
spółdzielnie socjalne	☐	☐	☐	☐
spółki non-profit w myśl art. 3 ust 3 pkt 4 Ustawy o pożytku publicznym i o wolontariacie	☐	☐	☐	☐
ochotnicze straże pożarne	☐	☐	☐	☐
ośrodki wsparcia ekonomii społecznej*	☐	☐	☐	☐

* ośrodek wsparcia ekonomii społecznej jest to organizacja świadcząca wsparcie dla wspólnot lokalnych, w tym gmin oraz osób i organizacji zamierzających powołać podmiot ekonomii społecznej, np. klub integracji społecznej lub spółdzielnię socjalną.

Strategia JST

9. Czy w Państwa Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych obowiązującej w roku 2018 przewidziano współpracę z PES w rozwiązywaniu konkretnych problemów społecznych?

- tak
- nie
- nie wiem
- nie mamy aktualnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych

10. Czy w Państwa STRATEGII ROZWOJU LOKALNEGO obowiązującej w roku 2018 przewidziano współpracę z PES w konkretnych przedsięwzięciach na rzecz rozwoju Gminy/Powiatu?

- tak
- nie
- nie wiem
- nie posiadaliśmy w 2018 roku strategii rozwoju lokalnego

11. Czy w Państwa rocznym programie współpracy z organizacjami pozarządowymi obowiązującym w roku 2018 przewidziane zostały działania wspierające rozwój istniejących w gminie/powiecie PES (poprzez wsparcie finansowe i/lub pozafinansowe)?

- tak
- nie
- nie wiem
- nie opracowaliśmy w 2018 roku rocznego programu współpracy

12. Jaką łączną kwotę środków finansowych przewidzieli Państwo w roku 2018 na realizację rocznego programu współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

13. Proszę o zaznaczenie czy w Państwa gminie/powiecie w roku 2018 funkcjonowały PES, które realizowały działania z zakresu usług użyteczności publicznej wymienionych poniżej ?

	Tak	Nie	Nie wiem
usługi opiekuńcze nad osobami zależnymi (np. dzieci, osoby starsze)	☐	☐	☐
usługi edukacyjne (np. organizacja kursów, szkoleń, prelekcji)	☐	☐	☐
organizacja czasu wolnego (m.in. dla dzieci i osób starszych)	☐	☐	☐
działania na rzecz bezpieczeństwa (m.in. gaszenie pożarów, ratownictwo)	☐	☐	☐
wsparcie specjalistyczne (m.in. psychologiczne, prawne)	☐	☐	☐
poradnictwo i opieka medyczna	☐	☐	☐
dożywianie osób w trudnej sytuacji życiowej (np. klientów OPS)	☐	☐	☐
usługi w zakresie kultury, sztuki, tradycji	☐	☐	☐
rozwój przedsiębiorczości lokalnej (np. poprzez wsparcie produktów wytwarzanych lokalnie przez mieszkańców)	☐	☐	☐
inne, jakie...	☐	☐	☒

14. Czy w budżecie gminy/powiatu w roku 2018 zabezpieczono środki finansowe na realizację inicjatyw lokalnych w rozumieniu art. 19 b Ustawy o pożytku publicznym i o wolontariacie ?

- tak
- nie
- nie wiem

15. Czy w roku 2018 w Państwa Gminie/Starostwie złożony został przynajmniej jeden wniosek o realizację inicjatywy lokalnej w rozumieniu art. 19 b Ustawy o pożytku publicznym i o wolontariacie?

- tak, jeden
- tak, więcej niż jeden
- nie
- nie wiem

16. Czy w budżecie gminy w 2018 roku zabezpieczono środki finansowe na realizację funduszy sołeckich/dzielnicych/osiedlowych ?

- tak
- nie
- nie wiem
- nie dotyczy (powiat)

17. Czy w budżecie gminy/powiatu zabezpieczono środki finansowe na realizację budżetu obywatelskiego?

- tak
- nie
- nie wiem

Zamówienia publiczne

18. Czy gmina zlecała/powiat zlecał w 2018 roku zadania publiczne z zastosowaniem klauzul społecznych ?

- tak
- nie

19. Proszę zaznaczyć główne powody, dla których nie zdecydowali się Państwo na zastosowanie klauzul społecznych w zlecanych w 2018 roku zadaniach.

Można zaznaczyć kilka odpowiedzi.

- pojęcie klauzuli społecznej nie było nam znane
- nie mieliśmy wystarczających informacji o tym jak w praktyce stosować klauzule społeczne
- brakowało wykonawców, którzy mogliby skorzystać z takiej klauzuli
- przepisy nie były wystarczająco jasne / mieliśmy obawy przed błędną interpretacją przepisów
- nie wiem
- inne powody, jakie ?

20. Czy w 2018 roku zgłosił się przynajmniej jeden podmiot, który skorzystał z zamieszczonej przez Państwa klauzuli ?

- tak
- nie

21. Czego dotyczyły zlecenia z 2018 roku, w których zastosowano klauzule społeczne ?

Jeżeli stosowali Państwo klauzule społeczne w wielu zleceniach, proszę napisać czego dotyczyły największe/najważniejsze z nich.

An empty rectangular text input field with a light gray border. It features a vertical scrollbar on the right side and a horizontal scrollbar at the bottom, indicating it is a multi-line text area.

Koniec ankiety

Bardzo dziękujemy za udział w badaniu i wypełnienie ankiety.

Raport z badań dostępny będzie na stronie www.monitoring.es.malopolska.pl w części "Raporty z badań".

